หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
ชื่อและนามสกุล	นางอิสรา ศุขวัฒน์
แขนงวิชา	บริหารการศึกษา
สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ เนาวบุตร)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
วันที่ 21 เดือน มกราคม พ.ศ. 2551

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้ศึกษา นางอิสรา ศุขวัฒน์ **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) และ (3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 329 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบโควตา และเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน อยู่ในระดับมากอันดับแรกคือ ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน รองลงมาคือ ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ในภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ปัญหาการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือ ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด และบุคลากรห้องพยาบาลมีไม่เพียงพอและข้อเสนอแนะคือควรมีครูพยาบาลอยู่ประจำห้องตลอดเวลา ควรมีทีวีครบทุกห้องเรียนและควรซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนสุขศึกษาใหม่ ตามลำดับ

คำสำคัญ การดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ในการวิจัยตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ ผู้อำนวยการ ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลจนสำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณ ว่าที่ร้อยตรีจรูญ ชัยยะ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) อาจารย์นัดดา ธรรมวงศ์ผล ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ หัวหน้างานโรงเรียนวิถีพุทธ และหลักสูตรการเรียนการสอน อาจารย์นงนุช สุวรรณรุจิ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานวิจัยโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) และ อาจารย์หทัยวรรณ วิชชุปัญญาพาณิชย์ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเครื่องมือวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ก็ด้วยกำลังใจจาก นายบุญทรง และนางปัญญา โรจนโพธิ์ บิดามารดาของข้าพเจ้า อาจารย์รัตน์ดา อ้นทอง อาจารย์กันยา อรุณฤกษ์ เพื่อนครูที่คอยเสริมแรงใจไม่ให้ท้อแท้ ให้มีความมานะ พยายาม จนกระทั่งประสบความสำเร็จไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์ ตลอดจน พี่ ๆ น้อง ๆ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด ผู้วิจัยสำนึกและซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

อิสรา ศุขวัฒน์

ตุลาคม 2550

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

กิตติกรรมประกาศ ..... จ

สารบัญตาราง ..... ซ

สารบัญภาพ ..... ญ

บทที่ 1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 5

กรอบแนวคิดการวิจัย 5

สมมติฐานการวิจัย 5

ขอบเขตการวิจัย 6

นิยามศัพท์เฉพาะ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 8

การบริหารสถานศึกษา 8

งานอนามัยโรงเรียน 21

การบริหารงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 26

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 54

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 61

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 61

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 62

การเก็บรวบรวมข้อมูล 63

การวิเคราะห์ข้อมูล 63

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 65

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 66

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในรูปตารางและคำอธิบาย 68

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด 76

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 78

สรุปผลการวิจัย 78

อภิปรายผล 81

ข้อเสนอแนะ 83

บรรณานุกรม 86

ภาคผนวก 91

ก หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย 92

ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย 99

ค ตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) โดยการทดสอบหาค่าความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test 108

ประวัติผู้ศึกษา 115

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกตามเพศ ระดับชั้น อาชีพของผู้ปกครองระยะเวลาที่ศึกษา 66

ตารางที่ 4.2 ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและอันดับของ สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็น ของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) จำแนกรายด้าน 68

ตารางที่ 4.3 ระดับค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของสภาพการ ดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็น ของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ด้านการจัด สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจำแนกรายข้อ 69

ตารางที่ 4.4 ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและอันดับ ของสภาพการ ดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ด้านการจัด ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน จำแนกรายข้อ 71

ตารางที่ 4.5 ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของสภาพการ ดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ด้านการให้สุขศึกษา จำแนกรายข้อ 73

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน
อนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2
จำแนกรายด้าน 74

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน
อนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 76

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 5
ภาพที่ 2.1 กรอบการบริหารงานของโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 51

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขภาพกับการศึกษานั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน นักการศึกษาต่างเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง เยาวชนที่มีสุขภาพกายและจิตที่สมบูรณ์จะนำไปสู่การพัฒนาเต็มศักยภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตจำเป็นจะต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงควบคู่กันไป โดยเฉพาะการมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2522 ว่า "การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคงเพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตสมบูรณ์ด้วย และเมื่อสุขภาพสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวความคิดของพระองค์ท่านส่งผลต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมากที่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง

สุชาติ โสมประยูร (2542 : 1) กล่าวว่า "อริสโตเติล และเพลโต มีแนวคิดสอดคล้องกันว่าการที่จะให้การศึกษาทางด้านอื่น ๆ นั้น สมควรที่จะให้เด็กมีสุขภาพดีเสียก่อน" ทั้งนี้หมายความว่าหากเด็กมีสุขภาพไม่ดีเสียแล้ว แม้จะให้การศึกษาอบรมดีวิเศษอย่างไร การเล่าเรียนย่อมจะไม่ได้รับผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยหรืออาจจะไร้ผลก็เป็นได้ สุขภาพอนามัยของประชากรจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศ พลเมืองของประเทศจะมีคุณภาพดีจำเป็นต้องมีสุขภาพอนามัยดี (พัชรา กาญจนรัณย์. 2522 : 2) สำหรับประชากรวัยเรียนนั้นความบกพร่องทางด้านสุขภาพกาย จะนำไปสู่ความบกพร่อง ทางด้านการเรียนรวมทั้งความบกพร่องด้านอารมณ์และสังคมซึ่งเป็นเหตุให้เข้ากับคนอื่นในสังคม ได้ยาก (ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน..2534 : 115) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกองอนามัยโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข (มปป. : 17) ที่ว่า "การดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กวัยเรียนให้แข็งแรง ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ และปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ จัดเป็นงานสาธารณสุขขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ซึ่งต้องให้ การบริการอนามัยนักเรียนอย่างทั่วถึง" และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจของเยาวชน นำไปสู่การพัฒนาเต็มศักยภาพ ส่งเสริมสติปัญญาและความกระตือรือร้น ก่อให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ ที่เอื้ออาทรต่อสังคม พัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานที่มั่นคง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนควรมีแนวทางในการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน งานอนามัยโรงเรียนนี้ นอกจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานตามแผนแล้วยังต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อมาให้บริการด้านสุขภาพแก่นักเรียนทุกภาคเรียนของแต่ละปีการศึกษา

อนามัยหรือสุขภาพ (Health) คือ ภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี อาจกล่าวได้ว่าสุขภาพของคนเรานั้นเป็นวิถีทางที่นำบุคคลไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ ในแง่การศึกษาถือว่าสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญงอกงามและพัฒนาการทุกด้านในตัวบุคคล ดังนั้นการศึกษาเล่าเรียนจะให้ได้ผลดีนั้น นักเรียนจำเป็นต้องมีสุขภาพอนามัยดี ความจริงแล้วสุขภาพอนามัยควรได้รับการพิจารณาให้เป็นเป้าหมายเบื้องต้น (Basic Goal) เป็นความมุ่งหมายอันดับแรกในการจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับเพราะนักเรียน จะบรรลุเป้าหมายในการศึกษาด้านอื่นได้ยากลำบากถ้าหากขาดในเรื่องสุขภาพอนามัยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเรียนซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตมีพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นช่วงที่เหมาะแก่การเรียนรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดี การเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการอนามัย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กในวัยเรียนมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งให้มีการพัฒนาที่สมวัยเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีเป็นกำลังของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติในอนาคต (จินตนา สรายุทธพิทักษ์ 2536: 236)

สุขภาพอนามัยเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และในขณะเดียวกันระดับความรู้ของเด็กและเยาวชนก็จะส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของเขาเช่นกัน ประเทศชาติจะพัฒนาหรือก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดปัจจัยที่สำคัญก็คือ การมีสุขภาพอนามัยและการศึกษาที่ดีของประชากรในชาติโดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย ดังจะเห็นได้จากรัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแนวนโยบายว่า จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติให้มีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543 เพราะถ้าบุคคลในชาติมีสุขภาพอนามัยดีก็จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศอันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ได้กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญทั้งทางด้าน

เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและด้านสุขภาพอนามัย ในด้านสุขภาพอนามัยจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้น หากเด็กได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจะส่งผลให้เขาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในวันข้างหน้า การที่จะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีครบถ้วนนั้นเด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานชีวิต รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีพร้อมที่จะศึกษาเล่าเรียนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีสมองแจ่มใสพร้อมที่จะได้รับความรู้ได้เต็มที่

ในปัจจุบันนี้สภาพของงานอนามัยโรงเรียน หรืองานสุขศึกษาในโรงเรียนถึงแม้จะพัฒนาขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก แต่ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่างานอนามัยโรงเรียนหรืองานสุขศึกษาในโรงเรียนของเราอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น จากการสำรวจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพอนามัยของเด็กวัยเรียนซึ่งกระทำกันทั้งฝ่ายการศึกษาและทางฝ่ายสาธารณสุข ปรากฏว่านักเรียนทั่วไปมีพฤติกรรมสุขภาพอนามัยทั้งด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ และยังพบว่ามีโรคภัยไข้เจ็บทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่ออยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงที่จำเป็นจะต้องรีบแก้ไข สาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าวก็เนื่องมาจากการจัดโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนโดยทั่วไปทั้งในระดับประถมศึกษาและในระดับมัธยมศึกษายังไม่ดีพอนั่นเอง (สุชาติ โสมประยูร 2542:15) รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ของกระทรวงศึกษาธิการระยะครึ่งแผน พบว่า ในปัจจุบันมีปัจจัยสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากสิ่งต่าง ๆ หลายกระแสที่มีอิทธิผลต่อสุขภาพอนามัยของประชากร เช่น วัฒนธรรมการเลี้ยงดู ความยากจน การขาดการนำภูมิปัญญาไทยมาวิเคราะห์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างถูกทาง บทบาทหน้าที่ของรัฐในการดูแลสุขภาพประชาชน สภาพสังคมที่มีปัญหาและความล่มสลายทางสังคมวิกฤติเศรษฐกิจ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ความเข้าใจดูแลสุขภาพที่ผิด องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลร้ายต่อสุขภาพอนามัยของประชากรเช่นปัญหาการตายของทารกแรกเกิดสูง เด็กขาดสารอาหารในวัยเรียน เด็กพิการทางร่างกายและสมอง การเจริญเติบโตและการพัฒนาทางร่างกายไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสาธารณสุข องค์ประกอบเหล่านี้จะส่งผลในช่วงต่อไปของเด็กถึงวัยเรียน วัยทำงานและวัยสูงอายุ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2543:36-37)จากข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า เยาวชนในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนมีภาวะที่ต้องพึ่งพาโรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจแต่โรงเรียนยังไม่สามารถบริการด้านสุขภาพอนามัยได้เต็มที่ตามที่ได้กำหนดนโยบายในทุกระดับ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้เล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาสุขภาพอนามัยเท่าที่ควร ครูอนามัยโรงเรียนยังขาดความพร้อมและการสนับสนุนในด้านการบริหารงานอนามัยโรงเรียนอย่างแท้จริงอย่างไรก็ดี “สุขภาพอนามัยกับ

การศึกษาเป็นของคู่กัน ถ้าขาดเสียอย่างหนึ่งแล้วอีกอย่างหนึ่งก็อยู่ลำบาก" หรือ "สุขภาพอนามัยเป็นบูรณาการอย่างหนึ่งของการศึกษา" (สุชาติ โสมประยูร2542:20)

ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับจะเป็นตัวจักรที่สำคัญใน การปลูกฝังค่านิยมและวางพื้นฐานด้านสุขภาพอนามัยที่ถูกต้องให้นักเรียน ผู้รับผิดชอบงานอนามัย โรงเรียน ควรได้รับการสนับสนุนให้มีความชำนาญด้านการปฐมพยาบาล มีความรู้ทั้งเรื่องร่างกาย และจิตใจ เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง พัฒนางาน พัฒนาเยาวชน และบุคลากรในสถานศึกษา ปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย คือ การขาดแคลนแพทย์ โดยมีอัตรา แพทย์ต่อประชากร 1 : 3,394 คน ในขณะที่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ มีแพทย์ 1 : 465 และ 1.731 ตามลำดับ (นโยบายและแผนสาธารณสุข 2544 : 143) จากปัญหานี้การดูแลสุขภาพอนามัยตนเอง เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเยาวชนและโรงเรียนควรมีบทบาททางด้านการส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545 : 5) ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ป่วยและตายด้วยโรค ไร้เชื้อ หรือโรคไม่ติดต่อ เช่น ความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และอุบัติเหตุ ซึ่งมีสาเหตุจากพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษา อบรม ชี้แนะ ตลอดทั้งการถ่ายทอดวิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรมไม่เหมาะสม ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนมีมากมายซึ่งรักษาอนามัยโรคบางโรคเกิดจากการไม่ส่วนบุคคล วัฒนธรรมความเป็นอยู่ไม่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมไม่ดี รวมทั้งมีการบริโภคอาหารที่ไม่มี คุณค่าทางโภชนาการ เครื่องปรุงที่ไม่ปลอดภัยและไม่สะอาด (กระทรวงสาธารณสุขและแผนพัฒนา สุขภาพในประเทศไทย. ม.ป.ป : 26 , กิติศักดิ์ กลับดี และคณะ. 2536 : บทคัดย่อ) นอกจากนี้มี นักเรียนจำนวนไม่น้อยที่เจ็บป่วยจากบ้านแต่ผู้ปกครองให้มาโรงเรียนด้วยเหตุผลสองประการคือ ประการแรกเกรงว่าบุตรหลานจะเรียนไม่ทันเพื่อน ประการที่สอง ด้วยสาเหตุที่ตนต้องไปประกอบ อาชีพนอกบ้านไม่มีใครดูแลนักเรียน (จินตนา สรายุทธพิทักษ์. 2541:14) การปล่อยให้บุตรหลานอยู่ ตามลำพังที่บ้าน นอกจากจะเกรงอันตรายจากอาการของโรคแล้ว สภาพสังคมปัจจุบันสร้างความ ห่วงใย วิตกกังวลให้ผู้ปกครองเป็นอย่างยิ่ง การนำบุตรหลานมาฝากที่โรงเรียนอย่างน้อยจะมีครูและ ครูอนามัยโรงเรียนให้การปฐมพยาบาล มีอาหารและยาสามัญประจำบ้านรับประทาน ตลอดทั้งมีห้องพยาบาลที่สะอาดเหมาะสมไว้ให้นอนพักผ่อน นอกจากการเจ็บป่วยจากโรคต่าง ๆ แล้ว การเกิดอุบัติ เหตุในโรงเรียนนั้นมีเกิดขึ้นเสมอ อุบัติเหตุบางประเภท หากปฐมพยาบาลไม่ถูกต้อง ล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ อาจเพิ่มปัญหาให้กับผู้ป่วย

จากการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ปีการศึกษา 2549 มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัว ได้ระดับคุณภาพดี (เอกสารคู่มือการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัย

โรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

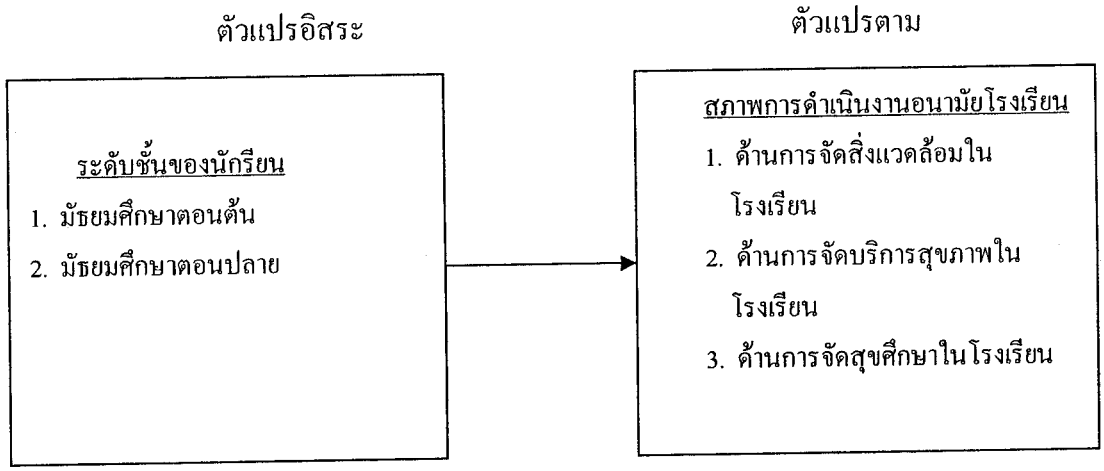

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนซึ่งมีขอบข่ายของงาน 3 ด้าน คือ

5.1.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (Healthful School Living)

5.1.2 การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Service)

5.1.3 การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education)

5.2 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) จำนวน 2,434 คน เลือกเป็น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 329 คน

5.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3โรงเรียน สีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

6.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6โรงเรียน สีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

6.3 โรงเรียน หมายถึง โรงเรียน สีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

6.4 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการใน ตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานทั่วไป หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกำกับติดตามการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียน

6.5 ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึง ครูหรือบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน

6.6 งานอนามัยโรงเรียนหรือโครงการอนามัยโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือ การดำเนินงาน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจ ดำรงรักษาและปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนรวมทั้งการจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรับรู้

6.7 การดำเนินงานอนามัยโรงเรียน หมายถึง ลักษณะที่รับรู้ได้ถึงการจัดการเรียนให้มีการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน หรือผู้เกี่ยวข้อง งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวชภัณฑ์และยา โดยงานอนามัยโรงเรียนแบ่งเป็น 3 ด้านคือ

6.7.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การจัดหรือ ดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ การควบคุมดูแลรักษา และการพัฒนาอาคารสถานที่ การตกแต่งบริเวณ รวมทั้งการที่บริเวณโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ในการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและชุมชน

6.7.2 การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุโดยการปฐมพยาบาล การส่งต่อศูนย์บริการสาธารณสุขหรือโรงพยาบาลตามความเหมาะสม ตลอดทั้งมีการตรวจสุขภาพและให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่นักเรียน โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่งเสริมโภชนาการในโรงเรียนและการออกกำลังกาย รวมทั้งการติดตามผลการให้การพยาบาลรักษานักเรียน

6.7.3 การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ การจัดการเรียนการสอน อำนวยความสะดวก ส่งเสริม กระตุ้นให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย การฝึกทักษะและสร้างเจตคติด้านสุขภาพอนามัยที่จะทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน

8.2 ผู้บริหารโรงเรียนจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน อนามัยโรงเรียน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจะนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
   1.1 ภารกิจของสถานศึกษา
   1.2 ภารกิจของกลุ่มกิจการนักเรียน
2. งานอนามัยโรงเรียน
   2.1 ประวัติงานอนามัยโรงเรียน
   2.2 ความจำเป็นและความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียน
   2.3 ความหมายของงานอนามัยโรงเรียน
3. การบริหารงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
   3.1 ภาระหน้าที่และงานของผู้บริหารโรงเรียน
   3.2 ลักษณะของงานอนามัยโรงเรียน
   3.3 เกณฑ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนด้านส่งเสริมสุขภาพ
   3.4 องค์ประกอบของโครงการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
   3.5 การบริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
   4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน
   4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน

1. การบริหารสถานศึกษา

1.1 ภารกิจของสถานศึกษา

1.1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

ประสาน หอมพูล (2536 : 8) ได้ให้ความหมายการบริหารโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยงานดังต่อไปนี้คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประกอบ บุญญานุพงศ์ (2539 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง ความพยายามในการดำเนินงานของคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระบบโรงเรียนอันที่จะพัฒนาสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ตลอดจนประชาชน ให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะ ตลอดจนค่านิยม คุณธรรม เจตคติที่ดีงามตามที่สังคมต้องการ

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541 : 16) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน ก็คือ การดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึง การบริหารโรงเรียน พอสรุปได้ว่า การบริหารงาน โรงเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน พัฒนาสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ตลอดจนประชาชน ให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมและเจตคติที่ดีงามตามที่สังคมต้องการ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เป็นคน เก่ง ดี มีความสุข

1.1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินการ การควบคุม การจัดบริการเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในโรงเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ กิจกรรม บริการต่าง ๆ งานบริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารมักจัดรูปงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือถ้าจะมีการจำแนกประเภทแตกต่างกันออกไปบ้างก็ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน ลักษณะของงาน และความคิดเห็นด้านการบริหารของแต่ละคน

จากการที่โรงเรียนมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับชุมชนและท้องถิ่น ทำให้กล่าวได้ว่า นอกจากเป็นสถาบันการศึกษาแล้ว โรงเรียนยังมีบริบทเป็นสถาบันทางสังคมระดับท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้น ในการบริหารโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน

ภิญโญ สาธร (2530 : 193 – 195) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนมีความสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของสังคมอยู่เสมอ การจัดระบบการบริหารโรงเรียนปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียน มีหลักการทั่วไปที่ควรยึดเป็นมโนทัศน์ 10 ประการ ดังนี้คือ

1. ครูต้องมีโอกาสรู้จักเด็กที่ตนสอนอย่างทั่วถึงทุกคน และครูจะต้องทราบความจำเป็นหรือความต้องการ ปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถเฉพาะตนของเด็กแต่ละคนที่ครูสอนด้วย

2. การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียนจะต้องยึดหลักการว่าเด็กทุกคนจะมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเข้าโรงเรียนได้ และมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียน

3. การจัดโรงเรียนต้องให้เหมาะสมกับปรัชญาวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา

4. การจัดโรงเรียนต้องยึดหลักการว่า จะทำให้เด็กทุกคนในโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนได้ด้วยความอุ่นใจเหมือนอยู่กับบ้านของตนเอง

5. การจัดโรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็ก ได้ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และควรมีการฝึกอบรมให้มีความรู้สึกนึกคิด และความนิยมในวิถีทางของประชาธิปไตย

6. การจัดโรงเรียน ให้โอกาสเด็กได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาทุกวิชาผสมผสานกัน

7. การบริหารโรงเรียนยึดหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ให้ครูระลึกอยู่เสมอว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเติบโตในทุก ๆ ด้าน พร้อม ๆ กัน

8. การจัดโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้มีความคล่องตัวเพื่อ เปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขได้เสมอ

9. การจัดเด็กเข้าชั้นหรือการแบ่งหมู่ แบ่งกลุ่มนักเรียน ต้องเคารพคตินิยมของไทยที่ว่า เด็กทุกคนมีความสำคัญทัดเทียมกัน มีฐานะเป็นพลเมืองไทยด้วยกัน

10. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ทั้งหมดเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพจริง ๆ

กรมสามัญศึกษา (2544 : 9) เห็นความสำคัญของชุมชน ได้กำหนดนโยบายและแผนดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ 10 ประการ ข้อ (6) เรื่องการมีส่วนร่วม ว่าโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น และข้อ (7) เรื่อง การระดมทรัพยากรการศึกษาว่าโรงเรียนควรประสานความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) กลยุทธ์แผนงานที่ 3 ได้ปรับระบบบริหารการศึกษาและการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองและรูปแบบอื่น ๆ (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 35)

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารโรงเรียนไว้นั้นพอสรุปได้ว่า โรงเรียนจัดเป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ผลิตเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทรัพยากรที่มีคุณภาพต้องอาศัยการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ในการบริหารการศึกษานำพาองค์กรบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

1.1.3 ภารกิจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการบริหารต่าง ๆ มาใช้ ได้แก่ การบริหารโรงเรียนโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน การบริหารโรงเรียนตามแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และการบริหารโรงเรียนตามการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550

1) การบริหารโรงเรียนโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

การบริหารโรงเรียนโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน หรือ SBM (School - Based Management หรือ Site - based Management) หมายถึง "การบริหารและการจัดการศึกษาโดยมีสถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษา โดยต้องมีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้มีอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษา (School Board) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์การชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไป

โดยการมีส่วนร่วมและคุณภาพของผู้เรียน ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ดังนั้น การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงเป็นนวัตกรรมทางการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(1) รูปแบบของการบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นความพร้อมลักษณะเฉพาะ และความต้องการ ความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น SBM ของแต่ละโรงเรียนจึงไม่เหมือนกัน การบริหารจัดการจะอยู่ภายใต้การตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ดังนั้น หัวใจสำคัญที่จะทำให้ SBM ดำเนินไปด้วยดีก็คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ในการจำแนก ประเภทของ SBM จึงมีรูปแบบ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM)
2. มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM)
3. มีชุมชนเป็นหลัก (Community Control SBM)
4. มีครูและชุมชนเป็นหลัก (Professional Community Control SBM)

ก. หลักการของ School - Based Management

การบริหารจัดการ โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานมีหลักการสำคัญดังนี้

ก) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

ข) หลักการบริหารตนเอง (Self - Management)

ค) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation of Stakeholders)

ง) หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน

จ) หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach)

ฉ) หลักการความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

ข การนำ SBM ไปสู่การปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำ SBM เข้าสู่สถานศึกษาโดยใช้เทคนิคและขั้นตอนดังนี้

ก) สร้างความตระหนักและความเข้าใจของตนเอง

ข) พัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร

ค) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน โดยใช้ SWOT Analysis

ง) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

จ) กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ฉ) กำหนดเป้าหมายของการศึกษา/ ผลผลิตทางการศึกษา

ช) จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษา

ซ) กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(2) การบริหารโรงเรียนตามแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้กำหนดแบ่งกลุ่มบริหารโรงเรียนออกเป็น 5 ด้าน คือ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารกิจการนักเรียน กลุ่มบริหารงานงบประมาณและบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารงานนโยบายและแผน (เขตการศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 2548)

ก. กลุ่มบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 32 – 38) ซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้ คือ

ก) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ข) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ค) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

ง) การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา

จ) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ฉ) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ช) การนิเทศการศึกษา

ซ) การแนะแนวการศึกษา

ฌ) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ญ) การส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน

ฎ) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

ฏ) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว ชุมชน บุคคล องค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษา

ข. กลุ่มบริหารกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียนจะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กจบออกจากโรงเรียนไปแล้ว มีขอบเขตของการบริหารดังนี้

ก) การสำรวจนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับ ที่เรียกว่า การทำสำมะโนนักเรียน ได้แก่ การรับเด็กเข้าเรียน การลงทะเบียนเรียน การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน การปฐมนิเทศ การจัดให้ทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ข) การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ บริการเรื่องอาหารกลางวัน บริการสุขภาพอนามัย บริการหอพัก บริการให้คำปรึกษาหารือ หรือแนะแนว บริการให้ทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ บริการสอนซ่อมเสริม

ค) การรักษาวินัยและความประพฤติของนักเรียน

ง) การทำระเบียนสะสม เก็บหลักฐานและประวัตินักเรียน

จ) การประเมินผลและติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

ค. กลุ่มบริหารงานงบประมาณและบุคคล

ก) การบริหารงานงบประมาณ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 (2546: 39 – 40) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานงบประมาณไว้ดังนี้

(ก) การจัดทำและเสนอของบประมาณ

(ข) การจัดสรรงบประมาณ

(ค) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และการรายงานผลการใช้เงินและการประเมินผลการดำเนินงาน

(ง) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

(จ) การบริหารการเงิน

(ฉ) การบริหารบัญชี

(ช) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

ข) การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารได้ใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการพิจารณาบุคคลเพื่อสรรหาบรรจุ แต่งตั้ง ให้บุคคลที่มี

ความสามารถ มีความเหมาะสมกับตำแหน่งเข้ามาทำงานในหน่วยงาน การจัดทำประวัติการพัฒนาบุคลากรและการบำรุงรักษาบุคคลเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้ คือ

(ก) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

(ข) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

(ค) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

(ง) วินัยและการรักษาวินัย

(จ) การออกจากราชการ

ง. *กลุ่มบริหารงานทั่วไป*

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การจัดระบบบริหารองค์กร การให้บริการงานทุกฝ่ายในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การประสานงาน การส่งเสริม การสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ โดยมุ่งให้สถานศึกษามีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กร และชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีขอบข่ายงานดังนี้ คือ

ก) การดำเนินงานธุรการ

ข) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ค) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

ง) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

จ) การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร

ฉ) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

ช) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป

ซ) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ฌ) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

ญ) การรับนักเรียน

ฎ) การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

ฏ) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ฐ) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

ฑ) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

ฒ) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ณ) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ

ด) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

ต) การบริการสาธารณะ

ถ) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น ๆ

(3) การบริหารโรงเรียนตามกฎกระทรวงว่าด้วยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550

เป็นกฎหมายที่ออกตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเท่านั้น ดังนี้ (สำนักนิติการกระทรวงศึกษาธิการ, http://www.ed-law.com/pdf/B_39.pdf)

ข้อ 1 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณีในเรื่อง

1. ด้านวิชาการ

1.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.9 การนิเทศการศึกษา

1.10 การแนะแนว

1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.15 การจัดทำระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

2.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี

2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง

2.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

2.4 การขอโอนและเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

2.6 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ

2.7 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ

2.8 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.9 การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา

2.10 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.11 การวางแผนพัสดุ

2.12 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี

2.13 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

2.14 การจัดหาพัสดุ

2.15 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

2.16 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

2.17 การเบิกเงินจากคลัง

2.18 การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน

2.19 การนำเงินส่งคลัง

2.20 การจัดทำบัญชีการเงิน

2.21 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.22 การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 การวางแผนอัตรากำลัง

3.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

3.4 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา

3.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.6 การลาทุกประเภท

3.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.8 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

3.9 การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจาราชการไว้ก่อน

3.10 การรายงานการดำเนินทางวินัยและการลงโทษ

3.11 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

3.12 การออกจากราชการ

3.13 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ

3.14 การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.15 การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

3.17 การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.18 การริเริ่มส่งเสริมขอรับใบอนุญาต

3.19 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน

4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน

4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

4.8 การดำเนินงานธุรการ

4.9 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.10 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.11 การรับนักเรียน

4.12 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา

4.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.15 การทัศนศึกษา

4.16 งานกิจการนักเรียน

4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.18 การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

4.20 การรายงานผลการปฏิบัติงาน

4.21 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.22 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

ข้อ 2 การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามข้อ 1 ให้คำนึงถึงหลักการดังนี้

1. ความพร้อมและความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ที่จะสามารถรับผิดชอบดำเนินการตามขีดความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะกระจายอำนาจ

3. ความเป็นเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบายด้านการศึกษา

4. ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา

5. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่

6. มุ่งให้เกิดผลสำเร็จแก่สถานศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาให้มากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษานั้นมีความเข้มแข็งและความคล่องตัว

7. เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา

8. เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง

1.2 ภารกิจของกลุ่มกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียนจะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กจบออกจากโรงเรียนไปแล้ว มีขอบเขตของการบริหารดังนี้

1.2.1 การสำรวจนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับ ที่เรียกว่า การทำสำมะโนนักเรียน ได้แก่ การรับเด็กเข้าเรียน การลงทะเบียนเรียน การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน การปฐมนิเทศ การจัดให้ทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.2.2 การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ บริการเรื่องอาหารกลางวัน บริการสุขภาพอนามัย บริการหอพัก บริการให้คำปรึกษาหารือ หรือแนะแนว บริการให้ทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ บริการสอนซ่อมเสริม

1.2.3 การรักษาวินัยและความประพฤติของนักเรียน

1.2.4 การทำระเบียนสะสม เก็บหลักฐานและประวัตินักเรียน

1.2.5 การประเมินผลและติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

2. งานอนามัยโรงเรียน

2.1 ประวัติงานอนามัยโรงเรียน

ความเป็นมาของงานอนามัยโรงเรียนเริ่มในทวีปยุโรป ที่ประเทศบาวาเรีย (Bavaria) เมื่อ พ.ศ. 2333 โดยมีการให้อาหารกลางวันแก่นักเรียนยากจนและขณะนั้นมีนักจิตศาสตร์ชื่อแฟรงค์ (Frank) เขียนหนังสือเกี่ยวกับอนามัยโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2376 ประเทศฝรั่งเศส ได้ออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพนักเรียนขึ้น โรงเรียนทุกแห่งต้องควบคุมดูแลสุขาภิบาลในโรงเรียน จัดให้มีแพทย์ประจำโรงเรียนทุกแห่งใน กรุงปารีส ในปี พ.ศ.2411 ประเทศสวีเดน เริ่มให้มีแพทย์ประจำโรงเรียน ในปี พ.ศ.2417 ประเทศเบลเยี่ยมที่กรุงปรัสเซลมีการจัดให้แพทย์ตรวจสุขภาพนักเรียน มีการตรวจฟันและตา เนื่องจากเป็นโรคที่พบมากในโรงเรียน ในปี พ.ศ.2438 เริ่มที่รัฐชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2444 สมาคมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงนิวยอร์ค ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นมีการตั้งองค์การต่าง ๆ ขึ้นมีทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งมีความเจริญ ก้าวหน้ามาก ในปี พ.ศ.2461 องค์การสงเคราะห์อนามัยเด็กแห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีการ เผยแพร่โฆษณาความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียน ในประเทศไทย งานอนามัยโรงเรียนได้เริ่มจัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ.2468 โดยพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนก เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ คือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศอดุลยเดช วิกรมบรมราชชนก พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการบริการสุขภาพในโรงเรียนว่าเป็นงานสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ให้จัดตั้งแผนกสุขาภิบาลโรงเรียนในกระทรวงธรรมการ ทรงวางแนวทางปฏิบัติด้านการสุขศึกษา การสุขาภิบาลและควบคุมดูแลสุขภาพของนักเรียน ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงยกฐานะ แผนกสุขาภิบาล โรงเรียนขึ้นเป็นกองสุขาภิบาลโรงเรียน สังกัดกรมพลศึกษา กระทรวงธรรมการ

ในปี พ.ศ. 2485 ได้มีการโอนกองสุขาภิบาลโรงเรียน จากกรมพลศึกษาไปอยู่กับกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกองอนามัยโรงเรียน มีหน้าที่ดำเนินงาน

ควบคุมและจัดการงานอนามัยโรงเรียนทั่วราชอาณาจักร ในปี พ.ศ. 2495-2497 กรมอนามัยได้รับการช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกจแห่ง สหรัฐอเมริกาในด้านเครื่องมือแพทย์ เวชภัณฑ์และยานพาหนะ มีการขยายงานบริการจากส่วนกลาง ไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยตั้งหน่วยอนามัยโรงเรียนขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นอันดับแรก ต่อมาขยายไป ที่จังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี สงขลาและราชบุรี ต่อมาขยายงานขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในปี พ.ศ.2504 ได้มีการปรับปรุงงานอนามัยโรงเรียนอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่ง ชาติ ฉบับที่ 1 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการอนามัยโรงเรียนขึ้น เรียกว่า "คณะกรรมการอนามัยโรงเรียนระดับชาติ"

ในปี พ.ศ. 2511 – 2514 ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การทุนสงเคราะห์เด็ก ยามฉุกเฉินสหประชาชาติ(UNICEF) ในการฝึกอบรมสนับสนุนทางด้านวิชาการได้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ และครู จำนวน 20 จังหวัด การดำเนินงานดังกล่าวได้จัดทำเป็นโครงการขึ้นเรียกว่า "โครงการอนามัย โรงเรียน ร่วมกับองค์การกองทุนสงคราะห์เด็กยามฉุกเฉินแห่งสหประชาชาติ" ในปี พ.ศ. 2517 กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งฝ่ายสุขศึกษา ในโรงเรียน ในกองสุขศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการเปิดรับครูอนามัยโรงเรียน เรียกว่า ครูพยาบาลโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลสุขภาพนักเรียน บุคลากรกลุ่มนี้อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ 2540 : 18)

ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการจัดตั้งอนุกรรมการสุขศึกษา สายการศึกษาขึ้น เพื่อทำหน้าที่ กำหนดนโยบายควบคุม และให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน

ในปี พ.ศ.2525 กองอนามัยโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุขมีโครงการอบรมงานอนามัยโรงเรียนแก่ครูประถมศึกษาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปัจจุบันมีหน่วยงานหลายแห่งที่มีส่วนรับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ได้แก่ ฝ่ายสุขศึกษาในโรงเรียน กองสุขศึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กองส่งเสริมสุขภาพ กรม พลศึกษา (ม.ล. มยุเรศ พูลศิริ. 2535 : 1, จินตนา สรายุทธพิทักษ์. 2541 : 10-11, ทวีสิทธิ์ สิทธิกร. 2531 : 25-31)

2.2 ความจำเป็นและความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียน

องค์การอนามัยโลก (1996 : 31) ได้จัดประชุมเรื่องสภาพงานอนามัยโรงเรียน (The Status of School Health) ชี้แจงถึงเหตุผลการลงทุนในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียน ว่าผู้ดำเนินนโยบายในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น นำโครงการอนามัยโรงเรียนไปปฏิบัติให้คุ้มค่าต่อการลงทุนให้มากที่สุด โดยการทำให้สุขภาพของนักเรียนดีขึ้น ดันโรงเรียนควรดำเนินงานโครงการอนามัยโรงเรียน เพราะเป็นการให้การศึกษาที่มีคุณค่า ครูเป็นบุคลากรที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพนักเรียนเป็นอย่างมาก การดำเนินโครงการอนามัยโรงเรียนต้องมีการ

ประสานงาน ทั้งภายนอกและภายใน เพื่อตระเตรียมปัจจัยหลายปัจจัยในการส่งเสริมสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 3) มีแนวความคิดเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียนว่า เด็กนักเรียนทุกคนมีสิทธิได้รับการบริการอนามัยเท่า เทียมกัน การให้บริการด้านนี้จึงควรคำนึงถึงความครอบคลุมและทั่วถึง สุขภาพที่ดีย่อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะสำหรับเด็ก ในวัยกำลังเจริญเติบโต ดังนั้น การมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในวัยนี้จึงต้องให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติในด้านสุขภาพอนามัยที่ถูกต้อง และการให้บริการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิด เป็นสุขนิสัย สามารถลดปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน จนมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์มีความ สามารถที่จะพัฒนาด้านอื่น ๆ ดังนั้น การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจัง จึงต้องให้ ความรู้ความเข้าใจและจัดประสบการณ์ตรงให้แก่นักเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นนิจจนเกิดเป็นสุขนิสัย

สมศักดิ์ อัมพรต (2538 : 15) ได้กล่าวว่า การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนหรืองานอนามัยโรงเรียนนันมีความจาเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ที่เนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะต้องดื่มเพื่อให้นักเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีสุขภาพและพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมที่จะ ศึกษาเล่าเรียนได้จนจบหลักสูตรหรือปฏิบัติหน้าท่ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพรวมทั้งเพื่อใหมี้ สุขนิสัยที่ดีในการที่จะสร้างเสริมสุขภาพอนามัยของตนเอง ของครอบครัวและของชุมชนและเป็น ประชากรที่มีคุณภาพในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2531 : 15) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็นของโครงการสุขภาพในโรงเรียนไว้ว่า โรงเรียนเป็นสถานที่รวมของเด็กในชุมชนจำนวนมาก ซึ่งเด็กเหล่านี้กำลังอยู่ ในวัยกำลังเจริญเติบโตและจะเป็นพลเมืองอันเป็นกำลังของชาติ สมควรที่โรงเรียนจะต้องให้ความคุ้ม ครองต่อเด็กเพื่อให้ปลอดภัยจากการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุต่าง ๆ พร้อมทั้งช่วยให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ และความเจริญงอกงามในด้านอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาด้วย ดังนั้น การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนจึงมีความสำคัญมาก

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534 :116) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียนว่า การจัดบริการสุขภาพอนามัยช่วยให้บิดามารดามีความสบายใจขึ้น เพราะเกิดมั่นใจว่านอกจากส่ง นักเรียนมาไว้ในโรงเรียนอยู่ร่วมกับนักเรียนอื่นๆ ภายในสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ ยังเชื่อมั่นว่า นักเรียน ได้รับการดูแลด้านสุขภาพด้วย บิดามารดาสามารถประกอบอาชีพได้อย่างสุขใจเมื่อบุตรหลานของตน ไม่เจ็บป่วย และเรียนรู้เรื่องการป้องกันรักษาตนเองอย่างถูกต้อง กรณีที่เกิดเจ็บป่วย พลัดตกหกล้ม ฉุกเฉิน งานบริการสุขภาพในโรงเรียนสามารถช่วยได้เป็นอย่างดี

สรุปว่า งานอนามัยโรงเรียนเป็นงานที่จำเป็นและสำคัญ เป็นงานที่องค์การอนามัยโลกได้เข้ามาสนับสนุนและประสานความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กจากชุมชนต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เด็กเหล่านี้กำลังเจริญเติบโต กำลังศึกษาเล่าเรียน และอยู่ในวัยที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ สมควรได้รับการดูแลคุ้มครอง ให้ปลอดภัยจากการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ และได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกทักษะด้านสุขภาพ อนามัย ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและปรับตัวสู่สังคมได้ดี เป็นประชากร ที่มีคุณภาพในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2.3 ความหมายของงานอนามัยโรงเรียน

ความหมายของการอนามัยโรงเรียนสุขภาพอนามัย (Health)

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายคำว่า "สุขภาพ" หมายถึง "ความปราศจากโรค ความสบาย" (ราชบัณฑิตยสถาน ,2525:825) มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า "อนามัย" ซึ่งหมายถึงความไม่มีโรค (ราชบัณฑิตยสถาน,2525:913)

"Health is a state of complete physical, mental and social well-being, and not merely the absentence of disease and infirmity" (The World Health Organization; WHO อ้างใน จรินทร์ ธานีรัตน์ , 2529:2)ดังนั้น คำว่า "สุขภาพอนามัย" ตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก (WHO)หมายถึง สภาพแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี มิใช่เพียงความปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความทุพพลภาพเท่านั้นจากความหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับ"สุขภาพอนามัย"(HEALTH) ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าสุขภาพอนามัย หมายถึง "ภาวะที่มนุษย์มีสภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข"สุชาติ โสมประยูร (2526: 1-5) ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับอนามัยโรงเรียน ดังนี้

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (School Health Environment) หมายถึง "การจัดองค์ประกอบของโรงเรียนในด้านกายภาพ สังคม และอารมณ์ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพ ความสะดวกสบาย และต่อการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่ม"

การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Service) หมายถึง "การดำเนินงานซึ่งกระทำโดยแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ครู และบุคลากรอื่น ๆ โดยมุ่งที่จะตรวจ ส่งเสริม และคุ้มครองสุขภาพของนักเรียน และทุกคนในโรงเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้"

การให้สุขศึกษาในโรงเรียน (Health Education or Health Science Instruction) หมายถึง "จัดและดำเนินการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวกับสุขภาพและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ"

การแนะแนวทางสุขภาพ (Health Counseling) หมายถึง "วิธีการที่ใช้สื่อความหมายกับนักเรียนหรือผู้ปกครอง ถึงสิ่งที่ค้นพบจากการตรวจสุขภาพ ซึ่งเป็นการกระตุ้นและช่วยให้นักเรียนหรือผู้ปกครองได้ลงมือปฏิบัติตามที่เขาต้องการอย่างเต็มความสามารถ"

การตรวจสุขภาพ (Health Appraisal) หมายถึง "การประเมินภาวะสุขภาพของบุคคลโดยใช้วิธีการที่จัดเอาไว้อย่างมีระบบ เช่น การตรวจโรค การตรวจฟัน การตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ การซักถามประวัติ และการสังเกตของครู"

พยาบาลประจำโรงเรียน (School Nurse) หมายถึง "บุคคลที่ได้เรียนวิชาชีพมาทางด้านการพยาบาล ซึ่งสามารถจะทำงานประสานกับครู ผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อช่วยให้โครงการสุขภาพในโรงเรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย"

หน่วยงานสาธารณสุข (Public Health Agency) หมายถึง "หน่วยงานของรัฐบาลมีหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อระวังรักษา คุ้มครอง และส่งเสริมสุขภาพ รวมถึงความเป็นอยู่อันดีของประชาชนโดยส่วนรวม" (สุชาติ โสมประยูร, 2526:1-5)

โครงการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Program)ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายโครงการสุขภาพในโรงเรียน ดังนี้

สุชาติ โสมประยูร (2525:2) กล่าวว่าโครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพ ได้แก่ ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเพื่อการดำรงไว้ และการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ การจัดสิ่งแวดล้อม การบริการสุขภาพ และการสอนสุขศึกษา

กู๊ด (Good 1973 : 277) กล่าวว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึงการวางโครงการใช้แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน บ้าน และชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพโดยวิธีให้ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ดีให้แก่นักเรียน จัดสภาวะสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รวมทั้งการดำเนินการให้มีการตรวจสุขภาพ การจัดการเรียนการสอนเรื่องสุขภาพและโครงการโภชนาการ การวางหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน

กระทรวงสาธารณสุข (2539 : 30) ให้ความหมายว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน (งานอนามัยโรงเรียน) หมายถึง การจัดดำเนินการที่มุ่งสร้างเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเด็ก วัยเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตลอดทั้งมีการพัฒนาตามวัยอย่าง

เหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครูช่วยกันดำเนินงาน อันจะส่งผลต่อการศึกษาเล่าเรียน และเพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้ เกิดทัศนคติ มีประสบการณ์ด้านอนามัยที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวของ ตนเองและชุมชน

พรณี พันมา (2540 : 8) ให้ความหมายว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง งานที่กระทรวงศึกษาธิการเรียกว่า งานอนามัยโรงเรียน เป็นงานที่ครอบคลุมงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน การบริการสุขภาพในโรงเรียน การให้สุขศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียน เกิดความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

Good (1973: 277) ให้ความหมายว่า งานอนามัยโรงเรียนหมายถึง การวางโครงการใช้แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน บ้านและชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยการให้ความรู้ สร้างเจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักเรียน จัดสภาวะสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รวมทั้งการดำเนินการให้มีการตรวจสุขภาพ การจัดการเรียนการสอนเรื่องสุขภาพ โภชนาการและการวางหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับ การส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความหมายของงานอนามัโรงเรียนหรือ โครงการสุขภาพ ในโรงเรียน ตามแนวคิดของหลายท่านที่กล่าวมามีลักษณะคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน กล่าวคือ งานอนามัยโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยโดยหน่วยงานสาธารณสุขและ โรงเรียน เพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพนักเรียน เพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข มีทัศนคติที่ดีและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัวและชุมชน

สรุปได้ว่าโครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การวางโครงการใช้แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน บ้าน และชุมชน เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพ ได้แก่ ความรู้เจตคติ และการปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสุขภาพของทุกคนในโรงเรียน

3. การบริหารงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.1 ภาระหน้าที่และงานของผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการการบริหารงานอนามัยโรงเรียนในด้านกระบวนการบริหารงาน

หัวหน้าหรือผู้นำของสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้น ๆ จะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร เมื่อผู้บริหารย่อมต้องมีภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ (Function of Adminsitrator) หรือต้องมีกระบวนการบริหารงานที่จะต้องยึดถือเป็นจุดยืนสำหรับปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการบริหารงาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จ คือ ช่วยให้การบริหารงาน

สะดวกและรวดเร็วขึ้น สามารถนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงงาน สามารถคิดสร้างสรรค์บุคคลในองค์การทำงานอย่างมีอิสระและคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวคิดกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

ฟาโย (Henri Fayol 1916 อ้างในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535:23-31) ได้กล่าวถึงหน้าที่และขั้นตอน ของการบริหารงานเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การบังคับบัญชา (Commanding)
4. การประสานงาน (Communicating)
5. การควบคุมงาน (Controlling)

กูลิด และเออร์วิค (Gulick and Urwick 1937 อ้างในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535:23-29) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร POSDCoRB ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)
4. การสั่งการ (Directing)
5. การประสานงาน (Coordinating)
6. การรายงาน (Reporting)
7. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting)

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of SchoolAdministration – AASA 1955 อ้างในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535:29-31) ได้กำหนดขั้นตอนการบริหารงาน 5 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดการทรัพยากร (Assembling Resourcesg)
3. การกระตุ้น (Stimulating)
4. การประสานงาน (Coordinating)
5. การประเมินผล (Evaluating)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการบริหารงานอนามัยโรงเรียน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการควบคุม

ตามบทบาทหน้าที่ครอบคลุมการบริหารงานอนามัยโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ดังนี้

1) การบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการวางแผน

สมพงษ์ เกษมสิน (2523:81) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับวินัจฉัยเพื่อเลือกวิธีปฏิบัติงานที่เห็นว่าดีที่สุด โดยพิจารณาจากข้อมูลข่าวสารและกรณีสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวางแผนเป็นการใช้ความคิด การคาดคะเนวิธีการเพื่อเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อกำหนดเป้าหมายและวางโครงการในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

อุทัย บุญประเสริฐ (2524:24) ได้กล่าวว่า การวางแผนคือ เครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งของการบริหารที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ถือได้ว่าเป็นงานตั้งแต่เริ่มแรก และเป็นงานต่อเนื่องโดยตลอดในกระบวนการบริหาร และการจัดการของหน่วยงาน

กูลิค (Gulick 1973 : 81) ได้กล่าวว่า การวางแผนหมายถึง การวางเค้าโครงเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องทำและวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

ประมวล เสนาฤทธิ์(2526:6-7) ได้กล่าวว่า กระบวนการวางแผนมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ ได้แก่ การกำหนดวิธีการวางแผน กำหนดเค้าโครง กลไกการทำงาน รวบรวมข้อมูลที่จำเป็น และกำหนดวัตถุประสงค์

2. การวางแผนมีกิจกรรมหลักครอบคลุมถึงการศึกษา วินิจฉัย สถานการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันทางการศึกษา ตลอดจนปัญหาอุปสรรค กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาในอนาคต การประมาณวงเงินค่าใช้จ่าย กำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญ และทดสอบแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

3. การจัดทำแผน เป็นการเตรียมเอกสาร แผนที่จะระบุการทำงานเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบาย

4. การจัดทำรายละเอียด

5. การนำแผนไปปฏิบัติ

6. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแผน เพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และรวบรวมข้อมูลสำหรับปรับปรุง หรือเตรียมการวางแผนต่อไป

อุทัย บุญประเสริฐ (2532: 75-76) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผน ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

2. การกำหนดแผนงาน โครงการ และเป้าหมาย ของการปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งแสดงวิธีการดำเนินงานที่คาดว่าเหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

3. การกำหนด และประมาณความต้องการทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน

4. การจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณ

5. การจัดรูปแบบและนำแผนออกปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการบริหารแผนและโครงการที่ได้กำหนดรายละเอียดไว้แล้ว

6. การจัดระบบ ติดตาม ควบคุม กำกับ และประเมินผลการปฏิบัติตามแผนการทบทวนตรวจสอบ และแก้ไขการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนซึ่งกำหนดไว้แล้วเพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

นิภา มนุญปิจุ และวสันต์ ศิลปสุวรรณ (2520: 29-30) ได้กล่าวถึง หลักการด้านการวางแผนการบริหารงานอนามัยโรงเรียน ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องรับรู้ปัญหาสุขภาพอนามัยในโรงเรียนทุกด้าน เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจแก้ปัญหาเหล่านั้น

2. ผู้บริหารต้องพิจารณาปัญหาสุขภาพอนามัยอันเกิดจากระเบียบบริหารราชการ เช่น แบบแปลนอาคารเรียน โต๊ะ ม้านั่ง ห้องน้ำ ห้องส้วม และอื่นๆที่หน่วยงานกำกับไว้ผิดหลักสุขาภิบาล

3. สนับสนุนให้มีการศึกษาปัญหาสุขภาพอนามัยโรงเรียนทุกด้าน

4. ผู้บริหารต้องกำหนดกิจกรรมสุขภาพอนามัย ซึ่งจะต้องจัดให้มีขึ้นตลอดทั้งปีในโรงเรียนล่วงหน้าก่อนเปิดภาคต้นของปีการศึกษาถัดไป

กรมพลศึกษา (2538: 57-59) ได้กล่าวว่า การบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการวางแผน ดังนี้

1. กำหนดโครงการสุขภาพในโรงเรียนอย่างชัดเจนโดยระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ กิจกรรม ปฏิทินปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน

2. จัดให้มีการวางแผนและประสานงานร่วมกันระหว่างครูในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และระหว่างโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

3. มีการวางแผนแก้ปัญหาสุขภาพในโรงเรียนร่วมกันระหว่างคณะครูในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานอนามัยโรงเรียน ด้านการวางแผนจะต้องมีขั้นตอนที่สำคัญ ๆ คือ

1. ขั้นเตรียมการวางแผน ประกอบด้วย กำหนดผู้รับผิดชอบที่รับมอบหมายงาน วิธีการวางแผน กำหนดรูปแบบการบริหาร และต้องมีระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร

2. ขั้นการวางแผน ประกอบ ศึกษาสภาพปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความจำเป็น กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กำหนดแผนงาน โครงการจัดทำรายละเอียดต่างๆ

3. ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย เตรียมการดำเนินการตามแผนงาน

4. ขั้นประเมินผล

2) การบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการจัดองค์การ

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดองค์การ (Organization) ไว้ดังนี้คือ

สมพงศ์ เกษมสิน (2523 : 110) ให้ความหมายว่า การจัดองค์การหมายถึง กระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้การประกอบการขององค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือการจัดองค์การ คือ การจัดสร้างสัมพันธภาพระหว่างอำนาจ หน้าที่การงาน บุคคล และทรัพยากรการบริหารอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการได้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

ศิริอร ขันถหัตถ์ (2531: 41) ให้ความหมายการจัดองค์การ หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา(Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary) พร้อมทั้งกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ซึ่งตามปกติช่วงการบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง 3 – 15 หน่วยงานย่อย การจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้ามีการจัดองค์การดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์การนั้น ในการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสาร

กูลิค (Gulick 1973: 13) ได้ให้ความหมายของการจัดองค์การไว้ว่า การจัดองค์การหมายถึง การจัดโครงสร้างการบริหารซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยที่จะต้องประสานการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่ากระบวนการจัดของ

องค์การตามวัตถุประสงค์ อำนาจ บทบาท หน้าที่และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

ศิริอร ขันถหัตถ์ (2531: 74 – 75) ได้สรุปองค์ประกอบการจัดองค์การไว้ดังนี้

1. หลักวัตถุประสงค์ (Objective)
2. หลักความรู้ความสามารถเฉพาะอย่าง (Specialization)
3. หลักการประสานงาน (Coordination)
4. หลักการบังคับบัญชา (Authority)
5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)
6. หลักความสมดุล (Balance)
7. หลักความต่อเนื่อง (Continuity)
8. หลักการโต้ตอบและติดต่อ (Correspondence)
9. หลักขอบเขตและการควบคุม (Span of Control)
10. หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command)
11. หลักการตามลำดับขั้น (Ordering)
12. หลักการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง (Promotion)

สมพงศ์ เกษมสิน (2523 : 112) กล่าวถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ได้สัดส่วนกับงานจะต้องมอบหมายหน้าที่ที่จำเป็นแก่การปฏิบัติงานให้แก่ผู้ทำงานทุกคน ทุกคนจะต้องทราบว่างานอะไรต้องทำอะไรบ้าง และจะต้องรู้ว่าตนมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นภายในองค์การอย่างไร

สมพงศ์ เกษมสิน (2521: 160 – 164) ได้กล่าวถึงวิธีการประสานงานว่าแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. การประสานงานภายในองค์การ (Co–ordination within our activity) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดแผนผังและกำหนดหน้าที่การงาน หมายถึง การจัดแบ่งแยกงานให้เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของงาน รวมทั้งการกำหนดหน้าที่ให้ชัดแจ้ง

1.2 จัดให้มีระบบติดต่อที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้งานไหลไปรวมอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะทำให้คั่งค้าง ชักช้า นอกจากนี้จะต้องทำให้สายการบังคับบัญชามีลักษณะที่อำนวยประโยชน์ต่อการประสานงาน

1.3 การใช้คณะกรรมการ ซึ่งอาจจะแยกได้เป็นหลายกลุ่ม เช่น คณะกรรมการกลุ่มที่อำนวยประโยชน์โดยตรงหรือโดยทางอ้อมต่อการประสานงาน

1.4 การใช้วิธีการงบประมาณ หมายถึง การใช้บัญชีที่คุมการใช้จ่ายหรือวิธีการควบคุมอื่นๆ ทางการเงิน เป็นเครื่องมือสำหรับควบคุมให้การปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ของแต่ละโครงการให้ประสานงานกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีเอกภาพ

1.5 การติดตามผลทั้งภายในและภายนอก ซึ่งหมายถึง การติดตามงานในหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบว่ามีข้อขัดข้องผิดพลาดอย่างใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดข้องและจัดให้มีการประสานงานกัน

1.6 การติดต่ออย่างไม่เป็นพิธี ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความล่าช้าอันพึงบังเกิดจากการติดต่อแบบพิธีการตามปกติ และเพื่อก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี

1.7 การใช้เจ้าหน้าที่ติดต่อเฉพาะ หมายถึง การเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานและความสำเร็จของงานก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าหน้าที่ติดต่อโดยเฉพาะนี้มาก

1.8 การจัดให้มีการชุมนุมผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบโดยชัดแจ้งถึงการกระทำเพื่อประโยชน์แก่การประสานงานโดยตรง

1.9 จัดการฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเข้าใจ ซาบซึ้ง และรอบรู้เกี่ยวกับการงาน

1.10 จัดให้มีหน่วยแนะแนวทางวิชาการ เพื่อทำการศึกษา ค้นคว้าหาข้อขัดข้อง และหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงให้มีการประสานงานในหน่วยงานนั้น ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.11 จัดให้มีการมอบอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการกระจายงานแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและสามัคคีธรรมในหมู่ผู้ร่วมงาน อันจะเป็นประโยชน์แก่การประสานงานอย่างดี

1.12 จัดให้มีการบำรุงขวัญ ซึ่งถือเป็นพลังสำคัญอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือและการประสานงานขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในองค์การ

2. การประสานงานระหว่างองค์การ (Co–ordination Outside) ประกอบไปด้วยวิธีการที่เป็นหลักสำคัญ ดังนี้

2.1 การกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้ชัดเจน ทั้งนี้รวมทั้งระเบียบปฏิบัติงานและข้อบังคับต่างๆ ด้วย

2.2 การใช้คณะกรรมการผสมหรือคณะกรรมการกลาง ซึ่งจะช่วยกลั่นกรองและขจัดข้อมูลเหตุที่อาจทำให้มีการขัดแย้งลงได้มาก และจะทำให้มีการประสานงานดีขึ้น

3) การใช้วิธีการงบประมาณ

เอดวินส อี ฟิลิปโป (Edwin E. Flippo 1966 : 121) กล่าวถึงการจัดองค์การว่าประกอบด้วยความสัมพันธ์ขั้นมูลฐาน 3 ประการ คือความรับผิดชอบ(Responsibility) อำนาจหน้าที่(Authority) และความพร้อมที่จะทำให้ตรวจสอบ(Accountability)

กูลิค (Gulick 1973 : 13) กล่าวถึง หลักการจัดองค์การประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. การกำหนดโครงสร้างการบริหาร
2. การกำหนดอำนาจหน้าที่
3. การสื่อสาร

นิภา มนุญปิจุ และวสันต์ ศิลปสุวรรณ (2520 : 29 – 30) กล่าวถึงการบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการจัดระเบียบงานไว้ดังนี้

1. กำหนดตัวบุคคล เพื่อรับผิดชอบในกิจกรรมอนามัย ซึ่งจัดให้มีขึ้นตลอดทั้งปีไว้ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคต้นของปีการศึกษาถัดไป
2. ติดตามควบคุมการปฏิบัติงานด้านสุขภาพในโรงเรียนอยู่เสมอ

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2534 : 329 – 330) กล่าวถึงการบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการจัดระเบียบงานไว้ดังนี้

1. ชี้แจงให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
2. คัดเลือกบุคลากรที่มีอยู่แล้ว หรือเข้าใหม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน ตามความรู้ ความสามารถและตามความเหมาะสม ทั้งครู ภารโรง และนักเรียน โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

กรมพลศึกษา (2538 : 57-59) กล่าวถึงหลักการบริหารงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดองค์การหรือการจัดระเบียบงาน ดังนี้

1. มีการระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ กิจกรรม ปฏิทินปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน
2. มีการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพในโรงเรียนให้แก่ผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน
3. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่าย ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอนามัยสาขาต่าง ๆ ครูในโรงเรียน ผู้ปกครองที่สนใจ และผู้แทนหรือหัวหน้านักเรียน เป็นต้น

4. มอบหมายงานด้านการสอนสุขศึกษา งานด้านบริการสุขภาพ และงานด้านการจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้แก่บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในด้านนั้นโดยเฉพาะ

5. ให้จัดให้มีการบริการสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

3.2 ลักษณะของงานอนามัยโรงเรียน

ลักษณะของงานอนามัยโรงเรียนหรือโครงการสุขภาพในโรงเรียน จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายดำเนินการ เช่น ฝ่ายครูผู้สอน ฝ่ายผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายนิเทศทางวิชาการ ฝ่ายเจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น และกระบวนการดำเนินงานจะได้ผลนั้นจำเป็นต้องดำเนินการพร้อมกัน หลาย ๆ ด้าน เช่น การบริการสุขภาพและความสัมพันธระหว่างบ้านและโรงเรียน ทวีสิทธิ์สิทธิกร 2531 : 2)

การดำเนินงานอนามัยโรงเรียน หรือโครงการสุขภาพในโรงเรียน ประกอบด้วยลักษณะงานสำคัญ 3ประการคือ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะ การจัดบริการสุขภาพการเรียนการสอนสุขศึกษา (สมศักดิ์ อัมพรต. 2538 : 15)

สรุปว่า ลักษณะงานอนามัยโรงเรียน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษา บุคลากรทางการแพทย์และการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการปฏิบัติงานต้องมีการประสานงานให้สอดคล้องกัน มีลักษณะงานที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน
3. การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน

3.3 เกณฑ์มาตราฐานการจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2539:112-116) ได้กำหนดเกณฑ์มาตราฐานการจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา เรียกว่าการบริหารงานอนามัยโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษาได้ใช้เกณฑ์ในการดำเนินงานการจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ให้บริการการจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดคือ

1.1 การให้บริการในสถานศึกษา

1.1.1 ให้จัดทำบัตรบันทึกสุขภาพนักเรียน (ส.ส. 3)

1.1.2 ให้ตรวจสุขภาพ และติดตามผล โดยตรวจสุขภาพนักเรียนเก่า

1.1.3 ตรวจสุขภาพนักเรียนใหม่

1.1.4 ตรวจสุขภาพบุคลากร

1.1.5 ตรวจสุขภาพผู้ประกอบการด้านอาหารในโรงเรียนเอ็กซเรย์ปอด (ถ้าจัดไว้)

1.1.6 ให้ภูมิคุ้มกันตามฤดูกาล หรือการระบาดของโรค

1.1.7 ให้การปฐมพยาบาล ให้การรักษาพยาบาลตามสาเหตุและอาการที่พบ

1.1.8 ให้ส่งต่อนักเรียนเพื่อรับการรักษาที่ถูกต้อง ในรายที่พบปัญหาและได้รับอุบัติเหตุรุนแรง

1.1.9 ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษา หรืออาจารย์ฝ่ายแนะแนว

1.2 การให้บริการนอกสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดคือ

1.2.1 การอยู่ค่ายพักแรมและทัศนศึกษา จัดบุคลากรและเวชภัณฑ์ให้พร้อมเพรียง

1.2.2 ให้บริการชุมชน โดยให้บริการความรู้ทั้งที่โรงเรียน ดำเนินการอบรมและร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ให้บริการช่วยเหลือด้านสุขภาพแก่ชุมชนใกล้เคียง ให้สุขศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ในด้านวิชาการ

2.1 ให้ความรู้และเผยแพร่งานด้านสุขภาพอนามัย

2.2 ให้เป็นวิทยากรพิเศษ

3. ในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย

3.1 ให้สุขศึกษาเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม

3.1.1 เชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้

3.1.2 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

3.1.3 จัดมุมสุขภาพ

3.2 ให้จัดงานด้านโภชนาการ

3.2.1 ร่วมมือกับฝ่ายโภชนาการในด้านสุขาภิบาล

3.2.2 สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของนักเรียน

3.3 ส่งเสริมการออกกำลังกาย

3.3.1 สนับสนุนกิจการด้านพลานามัย

3.3.2 การบริหารในตอนเช้า

3.3.3 ทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย

3.4 ให้จัดตั้งชุมชนเพื่อส่งเสริม เช่น

3.4.1 ชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข

3.4.2 จัดตั้งกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค

3.5 งานสุขาภิบาลในโรงเรียน

3.5.1 ร่วมมือและเสนอแนะการแก้ไขปัญหาสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม เช่น การดูแลความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องส้วม

3.6 ให้จัดงานด้านประชาสัมพันธ์ทางด้านสุขภาพอนามัย

3.6.1 จัดหาและจัดทำเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์

3.6.2 จัดทำป้ายนิเทศ

3.6.3 เสียง

สรุปได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานการจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา (กรมสามัญศึกษา 2539:112-116) จะเป็นการให้บริการต่างๆ ได้แก่ การจัดบริการสุขภาพและอนามัยโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา งานด้านวิชาการ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.4 องค์ประกอบของโครงการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

สายหยุด ชมานนท์ และคนอื่นๆ (2521:2) กล่าวว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียนประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (Healthful school living)ได้แก่ การจัดและดำเนินงานควบคุมดูแลตลอดจนการปรับปรุงแก้ไข และ ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและอนามัย

2. การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Service) ได้แก่ การจัดบริการบริการสุขภาพชนิดต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน

3. การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) ได้แก่ การจัดการสอนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ด้านสุขภาพแก่นักเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม ตลอดจนให้คำแนะนำหรือเป็นวิทยากรด้านสุขภาพแก่ครูและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้จึงควรจัดกิจกรรมทั้งประสามประเภทดังกล่าวไปพร้อม ๆ กัน เพราะกิจกรรมเหล่านี้มีลักษณะสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3.4.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (School Health Environment)

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การจัดการควบคุมดูแลการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ เพื่อช่วยให้สามารถป้อง กันและช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพดี (จรินทร ธานีรัตน์. 2529 : 6)

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2541 : 28) การจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ หมายถึง การ จัดการควบคุมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม สามารถป้องกันโรคภัย และแวดล้อมในโรงเรียนให้หายไข้เจ็บ เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดีและช่วยลดอุบัติเหตุตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดี

ประสิทธิ์ สาระสันต์ (2536 : 11) การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นการจัดให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ได้แก่ สถานที่ตั้งโรงเรียน อาคารเรียน แสงสว่างและการทาสี การจัดระบบเสียง การระบายอากาศ โต๊ะเรียนและม้านั่ง อุปกรณ์และครุภัณฑ์ การศึกษา อาคารประกอบ น้ำดื่มน้ำใช้ การกำจัดขยะและน้ำโสโครก สนามและรั้วโรงเรียน การปลูก ต้นไม้ โครงการสวัสดิการในโรงเรียน และกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน

สุชาติ โสมประยูร(2525:9) การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมคือกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายเพื่อจะสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทั่วๆ ไปในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะอันจะส่งเสริมให้นักเรียน ครูและทุกคนในโรงเรียน มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การที่เด็กมีโอกาสได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีย่อมจะช่วยให้เด็กมีความเจริญงอกงามทั้งร่างกายสมอง อารมณ์และสังคม อันจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพดี

กรมพลศึกษา (2538 : 6-9) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. สถานศึกษาของโรงเรียน

1.1 ควรตั้งอยู่ในย่านที่มีการคมนาคมไปมาได้สะดวก โดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาศึกษาควรอยู่ห่างจากชุมชนไม่เกิน 3 กิโลเมตร

1.2 ควรอยู่ห่างจากย่านอุตสาหกรรม แหล่งอบายมุข ทางรถไฟ สิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียงดัง กลิ่น ควัน ฝุ่นละออง และแหล่งโสโครก ไม่น้อยกว่า 50 เมตร

1.3 ควรเป็นที่ราบ น้ำท่วมไม่ถึง หรือเป็นพื้นดินที่มีน้ำซึมได้ง่ายการระบายน้ำสะดวก

1.4 ควรมีต้นไม้ใหญ่ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความร่มรื่น และช่วยลดเสียงดัง

1.5 พื้นที่ของโรงเรียนควรสะอาด ปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ และขนาดของพื้นที่โรงเรียน ซึ่งกองออกแบบและก่อสร้างกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ ควรมีที่เล่นกลางแจ้งและที่พักผ่อนในร่มให้มาก พื้นที่โรงเรียน มัธยมศึกษาระดับอำเภอมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3–5 ไร่ ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับจังหวัดควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10ไร่

คณะอนุกรรมการสุขศึกษาสายการศึกษา (2525:4) ได้กำหนดพื้นที่ของโรงเรียน

ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

ขนาด 1 – 24 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 6 ไร่

ขนาด 25 – 48 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 9 ไร่

ขนาด 37 – 48 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 12 ไร่

ขนาด 49 – 60 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 15 ไร่

สำหรับโรงเรียนในเขตเมืองควรมีพื้นที่ตั้งของโรงเรียนไม่น้อยกว่า 2 ไร่

2. อาคารเรียน

2.1 อาคารเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และตอบสนองความก้าวหน้าทางนวัตกรรมทางการศึกษา

2.2 ลักษณะของอาคารเรียน จะต้องเป็นประโยชน์แก่นักเรียนด้านพัฒนาการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการดังนี้

2.2.1 ความสะดวกสบายทางด้านกายภาพ ได้แก่ ตั้งอยู่ในแนวทิศทางที่ลมพัดผ่านอาคารเรียนจะหันหน้าอาคารไปทางทิศเหนือ – ใต้ เพื่อให้ด้านทั้งสองรับแสงแดดในตอนเช้าและบ่ายเท่านั้น

2.2.2 การเสริมสร้างทางด้านจิตวิทยาของนักเรียน เช่น อาคารต้องสวยงาม รู้จักดัดแปลงธรรมชาติให้เข้ากับอาคารเรียน ตกแต่งอาคารด้วยสีที่กลมกลืน ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

2.2.3 ประโยชน์ใช้สอยในโครงการต่างๆ ตัวอาคารเรียนแบ่งเป็นส่วน ๆ เช่น ส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การสอน และการบริการ

2.3 ความสูงของอาคารเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ควรสร้างเกิน4 ชั้น

2.4 ประตูหน้าต่างและช่องลม ห้องเรียนทุกห้องควรมีประตูเปิดออกสู่ระเบียงของห้องเรียนอย่างน้อย 2 ประตู

2.5 มีทางหนีไฟหรือเหตุฉุกเฉิน

3. ห้องเรียน

ห้องเรียนเป็นสถานที่สำหรับนักเรียนมาเรียนรู้ประสบการณ์ด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน ถ้าจัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะแล้วย่อมเป็นการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ทางการศึกษาแก่นักเรียนเป็นอย่างดีลักษณะของห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ ได้แก่

3.1 ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและวัย

3.2 มีการระบายอากาศที่ดี แสงสว่างเพียงพอในการทำกิจกรรม เช่น ห้องศิลปศึกษา ห้องทดลอง โรงฝึกพลศึกษา ต้องการแสงสว่างไม่เท่ากันการระบายอากาศสภาพของอากาศในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อสุขภาพและความสุขสบายของนักเรียนและครูเป็นอย่างยิ่ง และยังอาจมีผลต่ออัตราการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งประสิทธิภาพในการสอนของครูอีกด้วย ถ้าในห้องเรียนมีการระบายอากาศไม่ดีพอแล้วอากาศในห้องเรียนจะร้อนอบอ้าว ทำให้ นักเรียนรู้สึกง่วงเหงา เหนื่อยง่าย ปวดศีรษะอ่อนเพลีย และอาจเป็นสาเหตุให้เกิดโรคติดต่อที่เกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจแพร่กระจายได้ง่ายขึ้นแสงสว่าง แสงสว่างในห้องเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับสายตาหรือ การมองเห็นเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียน แสงสว่างมีส่วนต่อผลการทำงานของนักเรียนและแสงสว่างที่เพียงพอเป็นการป้องกันการเหนื่อยล้าของสายตาห้องเรียนกับเสียง เสียงหนวกหู เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะสภาวะแวดล้อมที่มีเสียงหนวกหูสูงมีผลกระทบกระเทือนต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ สรุปได้ดังนี้

ผลทางกาย เสียงหนวกหู มีผลโดยตรงต่อประสาทหู ซึ่งอาจทำให้หูพิการอย่างรุนแรงในทันที หรือเพิ่มขึ้นทีละน้อย นอกจากนี้เสียงหนวกหูยังทำให้ร่างกายขาดความสมดุลในการปฏิบัติหน้าที่เช่น ทำให้หัวใจเต้นแรง การหายใจเปลี่ยนแปลง การไหลเวียนของโลหิตเพิ่มขึ้น ซึ่ง ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนตามมาได้

ผลทางด้านจิตใจ เสียงหนวกหู มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์รู้สึกเหนื่อยอ่อนเพลียกว่าธรรมดา ประสาทเครียด อารมณ์หวั่นไหวง่าย อาจทำให้กลายเป็นโรคจิต หรือโรคประสาทได้ง่าย

ผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน เสียงหนวกหูทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง เกิดความผิดพลาดในการทำงานและเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

4. อาคารประกอบ อาคารประกอบ เป็นอาคารที่แยกออกมาจากอาคารเรียน ได้แก่ โรงอาหาร โรงครัว หอประชุม โรงฝึกงาน โรงฝึกพลศึกษา ส้วม เรืองเพาะชำ ศาลาพักร้อนบ้านพักครู ฯลฯ

4.1 โรงครัว โรงอาหาร เป็นสถานที่ที่ทางโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะจะช่วยให้นักเรียนมีความปลอดภัยจากโรคติดต่อจากการรับประทานอาหาร

4.2 โรงฝึกงาน ควรมีเครื่องมือ เครื่องใช้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมของนักเรียน มีคำแนะนำการใช้เครื่องมือ และอันตรายที่อาจเกิดได้ไว้อย่างชัดเจน

4.3 โรงฝึกพลศึกษา ส่วนใหญ่พบปัญหาของโรงฝึกพลศึกษาได้แก่ เสียงดังเสียงสะท้อน เสียงก้อง การระบายอากาศไม่ดี ดังนั้น ทางโรงเรียนควรหาวิธีการป้องกันและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนอย่างมีความสุขและสนุกสนานกับกิจกรรม

4.4 ส้วม ส้วมที่ถูกสุขลักษณะจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

4.4.1 อยู่ห่างจากแหล่งน้ำดื่มอย่างน้อย 30 เมตร และอยู่ห่างจากห้องเรียน

4.4.2 ขนาดที่นั่งของส้วมเหมาะสมกับวัยเด็ก ควรแยกส้วมนักเรียนหญิง นักเรียนชาย และมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

4.4.3 การระบายอากาศดี แสงสว่างพอสมควร

4.4.4 มีน้ำใช้เพียงพอและมีอ่างล้างมือ

4.4.5 สะอาด ไม่มีกลิ่น

5. น้ำดื่มน้ำใช้

โรงเรียนทุกแห่งจะต้องจัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และใช้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน และมีน้ำตลอดปี และมีอ่างสำหรับล้างมือโดยมีขนาดความสูงเหมาะสมกับความสูงของนักเรียนเพื่อสะดวกแก่การใช้น้ำสะอาดเป็นปัจจัยหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ถ้านักเรียนดื่มน้ำไม่สะอาดก็จะเป็นสาเหตุหนึ่งในการติดและแพร่กระจายโรคติดต่อได้ง่าย โดยเฉพาะโรคที่เกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารและในการสอนสุขศึกษาแก่นักเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำเป็นอย่างยิ่ง เช่นการสอนเกี่ยวกับสุขวิทยาส่วนบุคคล หรือการรักษาความสะอาดต่าง ๆ น้ำที่สะอาดส่วนบุคคลและเพื่อขับถ่ายสิ่งโสโครก ดังนั้นครูและเจ้าหน้าที่อนามัยต้องเข้าใจว่าน้ำชนิดใดจะเป็นน้ำที่ปลอดภัย และเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้ภายในโรงเรียนได้อย่างไรบ้าง

6. การกำจัดขยะและน้ำโสโครก

เพื่อปลูกฝังและสร้างสุขนิสัยให้แก่นักเรียนรักความสะอาด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดหาถังขยะไว้บริการแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง และรู้จักกำจัดขยะโดยถูกวิธี อาจจะใช้วิธีเผา ฝัง หรือให้รถขยะกำจัดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมของโรงเรียนและสถานที่ ขยะที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น จำเป็นจะต้องได้รับการเก็บรวบรวมและกำจัดให้หมดไปอย่างถูกต้อง

มิฉะนั้นจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและเชื้อโรคต่าง ๆ ได้ ทั้งยังเป็นที่อาศัยของหนูและแมลงชอบสกปรกต่าง ๆ โรงเรียนจะขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความสวยงาม ไม่น่าดูและจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียน ประชาชนในชุมชน โรงเรียนจำเป็นจะต้องมีการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะให้ถูกต้องอยู่เสมอ การเก็บรวบรวมขยะโรงเรียนต้องจัดถึงขยะไว้ตามที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสะดวกต่อการทิ้งขยะของนักเรียน ทั้งจะต้องจัดให้มีขนาดของถังที่เหมาะสม เพียงพอ แต่ละห้องเรียนควรมีถังขยะอย่างน้อย 1 ที่ และถังนั้นควรมีสภาพดี มีฝาปิดมิดชิด ตามขอบสนามและสถานที่นักเรียนรับประทานอาหารควรมีถังขยะด้วย ส่วนการกำจัดน้ำโสโครกนั้น ควรทำรางระบายน้ำต่อจากแหล่งกำเนิด ได้แก่ จากห้องครัว ห้องส้วม อ่างน้ำ ลงไปบ่อซึม

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2523 : 3) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักการจัดสิ่ง แวดล้อมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ต้องจัดให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและภัยอันตราย
2. ต้องจัดให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ
3. ต้องจัดให้เป็นที่น่าสบายใจ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและอารมณ์ในวัยที่เด็กได้รับ การศึกษาอย่างเต็มที่
4. ต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพทางสรีระวิทยาของร่างกายเด็กที่กำลังเจริญเติบโต

การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน คณะกรรมการสุขศึกษาแห่งชาติ (2525 : 9 -11) กำหนดไว้ว่า โรงเรียนควรมีแผนงานการก่อสร้างปรับปรุงและการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนรอบ ๆ ตัวนักเรียน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน อันก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่ดี ช่วยให้ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยการจัดการ ปรับปรุงและส่งเสริมในเรื่องต่อไปนี้

1. การรักษาความสะอาด ควรมีคณะกรรมการควบคุมความสะอาดซึ่งประกอบด้วย ครู ภารโรงและนักเรียน กำหนดหน้าที่และเวรในการทำความสะอาดแก่ภารโรง กำหนดให้ครูรับผิด ชอบควบคุมดูแล แบ่งตามอาคารเรียนและห้องเรียน
2. สนาม ควรมีพื้นที่อย่างน้อยขนาดสนามฟุตบอล เป็นสนามที่นักเรียนใช้เล่นได้ อย่างปลอดภัยจากอุบัติเหตุ พื้นสนามเรียบ สะอาด ปราศจากก้อนหิน อิฐหรือตอไม้ รอบสนามปลูกไม้ยืนต้น จัดให้มีอุปกรณ์การเล่น ที่นั่งพักและมีถังขยะ มีทางระบายน้ำกันน้ำท่วม นอกจากนี้ควรมี ครูควบคุมดูแลการเล่นเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

3. ห้องเรียน ควรจัดให้มีแสงสว่างเพียงพอ โดยสังเกตว่าถ้าสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ขนาดตัวเล็กได้โดยที่ไม่ต้องเพ่งสายตาก็ใช้ได้ หากแสงสว่างไม่พอ ควรหาทางแก้ไขเท่าที่สามารถทำได้ เช่น ติดตั้งไฟฟ้า ตัดกิ่งไม้ที่บังแสงออก เปิดประตูหน้าต่าง เป็นต้น

4. โต๊ะ ม้านั่ง ต้องมีขนาดพอเหมาะกับส่วนสูงของนักเรียน โต๊ะ ม้านั่ง จัดวางให้ เป็นระเบียบ โต๊ะเรียนแถวหน้าสุดควรห่างกระดานดำอย่างน้อย 2 เมตร เพราะถ้านั่งชิดกระดานดำเกิน ไปสายตาของเด็กอาจเกิดความผิดปกติได้

5. กระดานชอล์ค ควรใช้สีดำหรือสีเขียวไม่สะท้อนแสงอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ดีอยู่เสมอ

6. น้ำดื่ม ควรจัดหาน้ำดื่มที่สะอาดให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ ตลอดทั้งมีการจัดหาภาชนะสำหรับรองรับน้ำดื่ม เช่น แทงค์น้ำ คูลเลอร์ เป็นต้น ให้นักเรียนจัดหาภาชนะที่รองน้ำดื่มประจำตัวทุกคน

7. ส้วม จัดส้วมให้นักเรียนใช้ในอัตราส่วนดังต่อไปนี้

ส้วมหญิง 1 ที่ ต่อนักเรียนหญิง 35 คน ส้วมชาย 1 ที่ ต่อนักเรียนชาย 40 คน ที่ปัสสาวะ 1 ที่ ต่อนักเรียนชาย 50 คน ภายในส้วมต้องจัดให้มีภาชนะใส่น้ำ ภาชนะตักน้ำและควรมีที่สำหรับล้างมือ เช่น ก๊อกน้ำ นอกจากนี้ครูต้องให้ความรู้ในการใช้ส้วม รวมทั้งการดูแลรักษาความสะอาดภายหลังการใช้

8. การกำจัดขยะมูลฝอย จัดให้มีที่รองรับขยะมูลฝอยไว้ในห้องเรียนและในบริเวณโรงเรียนเป็นระยะ ๆ มีการกำจัดขยะทุกวัน ต้องเก็บกวาดทันทีเมื่อมีเศษขยะบนพื้น

9. สุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน จัดให้มีการควบคุมความสะอาดของอาหาร ภาชนะอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ผู้ขาย การเสริฟ การล้างภาชนะ ภาชนะปกปิด เป็นต้น ไม่มีสารที่อาจเป็นพิษและไม่ปลอดภัยจำหน่วยในโรงเรียน เช่น อาหารที่ผสมสีฉูดฉาด น้ำส้มสายชูที่ไม่มีทะเบียนอาหารหรือน้ำส้มสายชูบรรจุในภาชนะพลาสติก ชามพลาสติก ใส่อาหารร้อน ๆ เป็นต้น จัดให้มีสถานที่ สำหรับจำหน่วยอาหาร เช่น ในโรงอาหาร ควรจัดที่จำหน่วยให้เป็นสัดส่วนและจัดที่สำหรับนักเรียน รับประทานอาหาร เช่น ในโรงอาหาร บริเวณระเบียง หรือในห้องเรียน เป็นต้น

10. การป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน สนามต้องสะอาดและปลอดภัยจากอุบัติเหตุ อุปกรณ์การเล่นควรตรวจให้อยู่ในสภาพดี แข็งแรงและมั่นคงเสมอ เพื่อป้องกันอันตรายแก่นักเรียน หน้าต่างและประตูมีขอสับมั่นคง พื้นห้องควรเรียบ ไม่ชำรุด หรือลื่น บริเวณระเบียงอาคารเรียนชั้นบนหรือตามบันไดห้ามนักเรียนเล่น บริเวณที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ควรมีเครื่องหมายเตือนไว้อย่างเด่นชัดหรือปิดประกาศไว้ในที่ที่เหมาะสม

สถาบันการจัดทรัพยากรบุคคลเพื่อการเพิ่มผลผลิต (2542 : 1 - 23) ได้เสนอแนะแนวทางเบื้อง ต้นในการนำกิจกรรม 5 ส ไปใช้ในหน่วยงาน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานอนามัยโรงเรียนได้ เป็นอย่างดี กิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย

1. สะสาง คือ การแยกให้ชัดเจนระหว่างของที่จำเป็นกับของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ของที่ไม่จำเป็นให้ขจัดออกไป แต่การสะสางต้องแน่ใจก่อนว่าไม่ขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานนั้น

2. สะดวก คือ การจัดวางของที่จำเป็นให้ง่ายต่อการนำไปใช้ การเก็บของต้องคำนึงถึงความปลอดภัย คุณภาพและประสิทธิภาพ กำหนดจำนวนของใช้ในสำนักงานซึ่งควรมีประจำโต๊ะทำงานของแต่ละคน

3. สะอาด คือ การทำความสะอาดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ให้น่าดูอยู่เป็นนิจทุกซอกมุม

4. สุขลักษณะ คือ สภาพหมดจดสะอาดตา โดยรักษา "3 ส" แรก ให้คงสภาพหรือทำให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อสุขภาพกายและจิต

5. สร้างนิสัย คือ การปฏิบัติถูกต้องและตดเป็นนิสัย ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่สุดของกิจกรรม 5 ส เพราะกิจกรรมนี้จะดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับคนนำกิจกรรมไปใช้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ในการจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึง คือการรู้จักใช้ความคิดริเริ่มพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ซ่อมแซมและระวังรักษาสิ่งที่มีให้คงอยู่ในสภาพดีมีสุขลักษณะอีกด้วย

3.4.2 การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Service)

กรมพลศึกษา (2536:10–31) กล่าวถึง การบริการสุขภาพในโรงเรียนจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ

1. การตรวจสุขภาพ

เพื่อตรวจดูสุขภาพทั่วไปในขั้นต้นและค้นหาผู้ป่วยในระยะแรกเริ่ม อาจทำโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือโดยครู อาจทำการสังเกตในเวลาเช้าก่อนเข้าห้องเรียน สังเกตขณะเรียนหนังสือ หรือตรวจสุขภาพเป็นครั้งคราว อาจตรวจสอบเดือนละครั้ง หรือเทอมละครั้งตามความเหมาะสม ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการตรวจสุขภาพนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา พ.ศ. 2531

2. การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง

เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของการเจริญเติบโต ควรทำทุกเทอมและบันทึกผลลงในบัตรสุขภาพทุกครั้ง ถ้าพบว่าผิดปกติต้องหาทางแก้ไขทันที น้ำหนักส่วนสูงเป็นเครื่อง

ชี้บอกภาวะสุขภาพ และแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโต ภาวะโภชนาการของบุคคลหรือกลุ่มชนนั้น และเป็นส่วนประกอบสำคัญในการพิจารณาถึงภาวะแศรษฐกิจและการสังคมนั้นด้วย ผู้ที่ได้ชื่อว่ามีสุขภาพดี นอกจากปราศจากโรคภัยไข้เจ็บแล้วจะต้องมีน้ำหนักและส่วนสูงไม่มากหรือน้อยเกินไป กล่าวคือจะต้องมีน้ำหนักและส่วนสูงอยู่ในระดับใกล้เคียงหรือปกติกับสถิตินำหนักและส่วนสูงของเด็กที่กองอนามัยโรงเรียนกรมอนามัยทำไว้

3. การทดสอบสายตา และการทดสอบการได้ยิน

เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีสายตาผิดปกติและมีปัญหาการได้ยินให้ได้รับการตรวจรักษา การวัดทดสอบสายตาและการทดสอบการได้ยินเป็นงานที่ครูสามารถจะทำได้ เมื่อสังเกตเห็นความผิดปกติของนักเรียนคนใดคนหนึ่ง หรือจากการบอกเล่าว่ามีอาการปวดศรีษะบ่อย ๆ หรี่ตา ขมวดคิ้วหรือต้องเพ่งเมื่ออ่านหนังสือ แสบตา น้ำตาไหล จำเป็นจะต้องทดสอบสายตาการทดสอบสายตาเป็นการทดสอบความผิดปกติของสายตาว่าเด็กคนใดสายตาเป็นอย่างไร เพื่อจะได้แนะนำให้ไปปรึกษาจักษุแพทย์ต่อไป หรือในรายที่นักเรียนมีการได้ยินไม่ชัดเจน ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดที่นั่ง และให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้านสุขภาพต่อไป การทดสอบสายตาและการทดสอบการได้ยิน ควรทดสอบทุกปี ปีละครั้ง

4. การปฐมพยาบาล

เพื่อช่วยลดความพิการและอันตรายที่จะเกิดขึ้น การจัดให้มีการปฐมพยาบาลในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะในการเล่นของเด็กบางครั้ง ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้หรือบางครั้งเด็กอาจเจ็บป่วยกระทันหัน เช่น ปวดศรีษะ เป็นต้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีแผนงานเพื่อดำเนินการปฐมพยาบาลให้กับนักเรียน โดยจัดให้มีห้องพยาบาลหรือสถานพยาบาลมีเตียงพักฟื้นคนไข้ มีอุปกรณ์พยาบาลที่สะอาดปลอดภัยตามความจำเป็น มียา มีตู้ยาและมีเจ้าหน้าที่ประจำการปฐมพยาบาลที่ดีต้องมีองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้ คือ

4.1 ลักษณะของห้องพยาบาลที่ดี ควรอยู่ชั้นล่างของอาคารเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ขนาดพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ตั้งอยู่ห่างจากสิ่งรบกวน มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเท มีอ่างล้างมือ มีครูอนามัยดูแลประจำห้องพยาบาล

4.2 การจัดตู้ยา มียาและเวชภัณฑ์เพียงพอและเหมาะสม แยกชัดเจนระหว่างยา รับประทาน เครื่องมือปัจจุบันพยาบาล ยาใช้ภายนอก และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ

5. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ มีหลักดำเนินการดังนี้

5.1 การตรวจผู้ป่วยโรคติดต่อ เช่น ถ้าทราบว่าเป็นโรคเรื้อนระยะติดต่อหรือ วัณโรค อาจพิจารณาให้รักษาตัวก่อนจึงรับเข้าเรียน

5.2 การแจ้งเมื่อมีโรคติดต่อเกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้บริหารต้องปฏิบัติและร่วมมือในการแจ้งมีโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ ดังนี้

5.2.1 โรคติดต่ออันตราย เมื่อมีโรคติดต่ออันตรายเกิดขึ้นหรือมีเหตุสงสัยว่าจะเกิดขึ้นในโรงเรียน ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายโรงเรียนแจ้ง ความต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยเร็วที่สุด อย่างช้าไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่เริ่มป่วย สำหรับโรคติดต่ออันตรายที่ต้องแจ้งความตามกฎหมายมี 7 โรคด้วยกัน คือ อหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้กาฬหลังแอ่น ไข้เหลือง ไข้รากสาดใหญ่ ไข้กลับซ้ำ และโรคเอดส์

5.2.2 โรคติดต่ออื่น ๆ เช่น ไข้คอตีบ โรคไอกรน ไข้รากสาดน้อย โรคโปลิโอ วัณโรค โรคเรื้อน เมื่อมีโรคเหล่านี้เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือมีเหตุสงสัยว่าจะเกิดขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายโรงเรียนแจ้งต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่อนามัยโรงเรียนหรือแพทย์ทราบ

5.2.3 โรคติดต่อที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นประกาศให้เป็นโรคติดต่อที่ต้องแจ้งความสำหรับท้องถิ่นนั้นๆ ให้เจ้าหน้าที่ในโรงเรียนปฏิบัติเช่นเดียวกับเมื่อมีโรคติดต่ออันตรายเกิดขึ้น

5.3 การแยกนักเรียนที่ป่วยและนักเรียนที่สัมผัสโรคติดต่อ ควรดำเนินการดังนี้

5.3.1 แยกนักเรียนป่วย

5.3.2 แยกนักเรียนที่สัมผัสโรคติดต่อ

5.4 การให้ภูมิคุ้มกันโรค มีโรคหลายชนิดที่นักเรียนสามารถป้องกันได้โดยการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค ได้แก่ โรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก วัณโรค ไข้ไทฟอยด์ และอหิวาตกโรค ซึ่งในการดำเนินการจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม

5.5 การป้องกันและทำลายเชื้อโรค

5.6 การให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อ

6. การบันทึกบัตรสุขภาพ

บัตรสุขภาพจะช่วยให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบผลของการตรวจสุขภาพด้านต่างๆ และยังให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของเด็ก เมื่อมีอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยกระทันหัน บัตรสุขภาพนี้จะใช้ได้ตลอดระยะเวลาที่นักเรียนอยู่ในวัยเรียน ซึ่งสิ่งที่บันทึกในบัตรสุขภาพจะเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของนักเรียน จากผลการสังเกตของครู การตรวจของแพทย์พยาบาล ทันตแพทย์ บัตรสุขภาพจะช่วยให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบผลของการตรวจสุขภาพด้านต่างๆ และยังให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเด็ก เมื่อมีอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยกระทันหัน บัตรสุขภาพนี้จะ

ใช้ได้ตลอดระยะเวลาที่นักเรียนอยู่ในวัยเรียน ซึ่งสิ่งที่บันทึกในบัตรสุขภาพจะเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของนักเรียน จากผลการสังเกตของครู การตรวจของแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์

3.4.3 การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education)

สุชาติ โสมประยูร (2525:10) ได้ให้ความหมายคำว่า การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน คือไม่เพียงแต่หมายถึงการสอนสุขศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่หมายถึงการจัดโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพให้แก่นักเรียนทุกคน โดยให้นักเรียนแต่ละคนเกิดความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

กรมพลศึกษา (2538: 42 – 53) กล่าวถึง สรุปได้ว่าการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

ลักษณะวิธีสอน โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภท

1. วิธีสอนประเภทที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Methods) ได้แก่ การบรรยาย การถามตอบ การให้การบ้าน การจดบันทึกและการท่องจำวิธีการสอนประเภทนี้เหมาะสำหรับใช้ถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ครูจะมีบทบาทสำคัญ แต่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน

2. วิธีสอนประเภทที่ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-CenteredMethods) ได้แก่การอภิปราย การสาธิต การแบ่งหมู่ศึกษาค้นคว้าและรายงาน การแสดงบทบาทสมมุติ การเล่นละคร ฯลฯ วิธีการสอนประเภทนี้เป็นวิธีสอนที่ครูทุกระดับชั้นควรนำไปใช้ เพราะเด็กจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ช่วยให้เด็กได้แสดงออก เด็กได้รับประสบการณ์ตรงทำให้บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจครูจะเป็นผู้คอยกำกับหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือแก้ไขปัญหาบางอย่างให้เท่านั้น เด็ก ๆ จะเป็นผู้แสดงออก การเรียนการสอนแบบนี้จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากที่สุด

หลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอน

เรด และ กรีนนีย์ (Read and Greene 1975:158) กล่าวว่า การเลือกวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนแล้วควรคำนึงถึงวุฒิภาวะของ

นักเรียน การจัดตารางสอน โสตทัศนูปกรณ์ บุคลิกภาพ และภูมิหลังของครูด้วย ในการเลือกวิธีสอน

ประเภทใดจึงจะเหมาะสมกับนักเรียนในชั้นของตน Curtis and Papenfuss (1980:129) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอนไว้ดังนี้ คือ

1. กระบวนการเรียนการสอนต้องเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้มิใช่เพื่อเกิดความสนุกสนาน

2. วิธีสอนควรเหมาะสมกับความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียน

3. วิธีสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา ความมุ่งหมายของโรงเรียนและสนองปรัชญาการศึกษาทั่วไป

4. วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเวลา สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ที่มีอยู่

5. ครูควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนและการใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ในการสอนสุขศึกษา

6. วิธีสอนที่ดีต้องทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้

ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540 : 27) กล่าวว่า การให้สุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) ควรเน้นที่พฤติกรรมสำคัญและภาวะที่จะส่งเสริมสุขภาพหรือป้องกันความเสี่ยงของโรค ทักษะในการปฏิบัติพฤติกรรม ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมต่อพฤติกรรมและสถานการณ์เรียนรู้จากประสบการณ์โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ

การดำเนินงานสุขภาพ ควรดำเนินการอย่างมากในเวลาเรียนและห้องเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนควรสนับสนุน ครูควรมีการเตรียมการสอนและชักจูงให้เกิดการปฏิบัติ ผู้บริหารควรพัฒนา หลักสูตร ข้อกำหนดของการให้บริการ ทำให้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดีขึ้นและจัดให้มีการฝึกอบรมครู

กันยา กาญจนบุรานนท์ (2527 : 924) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนสุขศึกษากับครูผู้ที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพนักเรียนนั้นไม่ได้ขึนอยู่สอนหรือหลักสูตรการสอน เท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม พฤติกรรมสุขภาพและพันธุกรรมของนักเรียนอีกด้วย

สมศักดิ์ อัมพรต (2538 : 25) กล่าวว่า การจัดการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็น(Education) เป็นการพัฒนาความนึกคิดด้านสุขภาพ โดยการวางแผนการสอนให้ตรงกับเนื้อหาใน หลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน เป็นที่ต้องการของชุมชนและกลุ่ม คนที่หลากหลาย จัดให้เข้าเรียนในห้องวิทยาศาสตร์สุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ใช้สื่อการสอนห้องสมุด และเครื่องอำนวยความสะดวกในชุมชนให้เกิดประโยชน์

ในเรื่องวิธีการสอน เกอร์ทิส และพาเพนฟัส (Gurtis and Papenfuss. 1980 : 129) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีการสอนไว้ดังนี้

1. กระบวนการสอนต้องเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้มิใช่เพื่อเพียงความสนุกสนาน

2. วิธีการสอนควรคำนึงถึงความพร้อม ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

3. วิธีการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิจุดประสงค์ของโรงเรียน และ ปรัชญาการศึกษาสากล

4. วิธีการสอนต้องมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเวลา สถานที่และอุปกรณ์ที่มีอยู่

5. ครูควรต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนและการใช้โสตทัศนอุปกรณ์

6. วิธีการสอนที่ดีต้องทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

ชาญชัย ศรีไชยเพชร (2522 : 256) ได้เสนอแนะถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนสุขศึกษา ว่าควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมหรือจบหลักสูตรสุขศึกษามาโดยตรง และผู้บริหารโรงเรียนไม่ควรจัด ให้ครูที่สอนอะไรไม่ได้ทำการสอนวิชาสุขศึกษาเป็นอันขาด เพราะจะทำให้เกิดผลเสียตามมา

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2531 : 316 – 317) ได้กล่าวถึง หลักการในการสอนสุขศึกษาที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. การสอนสุขศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื่องจากสุขภาพมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและชีวิตความเป็นอยู่ของเราตลอดเวลา ดังนั้น เด็ก ๆ จึงควรได้เรียนรู้ เกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันตลอดชีวิต การเรียน การจัดหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนเด็ก ก็ควรจัดให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี เข้าใจง่ายและสะดวกในการนำไปปฏิบัติ

2. การสอนสุขศึกษาควรเน้นถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพให้ครบทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติและทักษะ

3. ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอเพราะความรู้และข้อเท็จจริง ต่าง ๆ ในวิชาสุขศึกษาจะต้องได้มาจากการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิเคราะห์วิจัยของนักเรียนและ นักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ

4. การสอนสุขศึกษา ครูจะต้องเน้นเกี่ยวกับประสบการณ์ของชีวิตจริงในปัจจุบัน ซึ่ง มีความหมายต่อตัวนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เรียนแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

5. กิจกรรมในห้องเรียนบางอย่างครูควรละเว้นหรือนำไปใช้น้อยที่สุด เพราะนอก จากจะเกิดประโยชน์น้อยแล้วบางครั้งยังอาจให้โทษอีกด้วย เช่น การยกตัวอย่างนักเรียนที่พิการใน ห้องเรียนประกอบการสอน การสอนโดยยกตัวอย่างมาตรฐานที่ไม่เป็นความจริงและไม่มีทางเป็นไปได้ สอนเรื่องยากที่เกินความรู้ความสามารถของนักเรียน การสอนที่เคร่งขรึมหรือตลกจบขันจนเกินไป การลงโทษนักเรียนโดยให้ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดสุขลักษณะ เช่น ยืนกางแขนเป็นเวลานาน ๆ หรือให้คาบ ไม้บรรทัด เป็นต้น รวมทั้งครูไม่ควรแสดงสุขนิสัยที่ผิดสุขลักษณะให้นักเรียนเห็น เช่น สูบบุหรี่ กัดเล็บ คาบดินสอ และการวางท่าทางที่ผิดสุขลักษณะ เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่องสุขศึกษาในโรงเรียน จากหลากหลายแหล่งข้อมูลรวมทั้งข้อมูลจาก ต่างประเทศ สรุปได้ว่า สุขศึกษาในโรงเรียนจะบังเกิดผลดีได้นั้นต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน บุคลิกภาพของครู วิธีการสอน เทคนิคการสอน โสตทัศนอุปกรณ์ ต้องดึงดูดความสนใจและมีทักษะ การใช้ สำหรับเนื้อหาควรเหมาะสมกับวัยของนักเรียนและทันต่อเหตุการณ์ ไม่ยากเกินไปและควร ฝึกปฏิบัติ เช่น การทำอาหารตามหลักโภชนาการ อนามัยส่วนบุคคลรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษาพลังงาน การกำจัดของเสีย ฯลฯ แต่ถึงอย่างไรก็ตามสถานภาพทางครอบครัว ตลอดทั้งพันธุกรรม ของนักเรียนยังเป็นตัวแปรสำคัญต่อการสอนสุขศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ นักเรียนเกิด การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

สรุปว่า สุขศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักเรียนตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนโดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนรับรู้ ร่วมมือ สนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดความรู้ความ เข้าใจสามารถปฏิบัติได้ มีเจตคติที่ดีและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพโดยนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา คุณภาพชีวิตตนเองตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

3.5 การบริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ตั้งอยู่เลขที่ 567 ถนนสรงประภา แขวงสีกัน เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

โรงเรียนตั้งขึ้นเพราะมีผู้เห็นความสำคัญของการศึกษา คือ นายเทียน วัฒนานันท์ บริจาคที่ดิน 8 ไร่ 3 งาน 94 ตารางวา เมื่อ พ.ศ.2507 เพื่อสร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ตั้งชื่อว่า โรงเรียนตลาดสีกัน ต่อมา พ.ศ.2510 กระทรวงศึกษาได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลของผู้บริจาค จึงได้เปลี่ยนชื่อจาก โรงเรียนตลาดสีกัน เป็นโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

ปัจจุบันปี พ.ศ.2549 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย รวม 60 ห้องเรียน มีนักเรียนชาย-หญิง จำนวน 2,345 คน มีครูปฏิบัติการ 120 คน ลูกจ้างประจำ 11 คน ลูกจ้างชั่วคราว 19 คน มีอาคารเรียน 3 อาคาร อาคารปฏิบัติการ 1 อาคาร อาคารหอประชุม 1 อาคาร จัดการเรียนการสอนภายใต้ปรัชญา "โรงเรียนมุ่งมั่นเป็นผู้นำทางปัญญาของชุมชน"

การบริหารงานโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ดำเนินงานการบริหารโดยใช้กรอบการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (ปีการศึกษา 2548) ซึ่งได้กำหนดไว้ 5 ด้าน คือ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณและบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน กลุ่มนโยบายและแผน ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงาน 5 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารกิจการนักเรียน
3. การบริหารงบประมาณและบุคคล
4. การบริหารงานทั่วไป
5. การบริหารงานนโยบายและแผน

ซึ่งแสดงดังภาพที่ 2.1

แผนภูมิการบริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

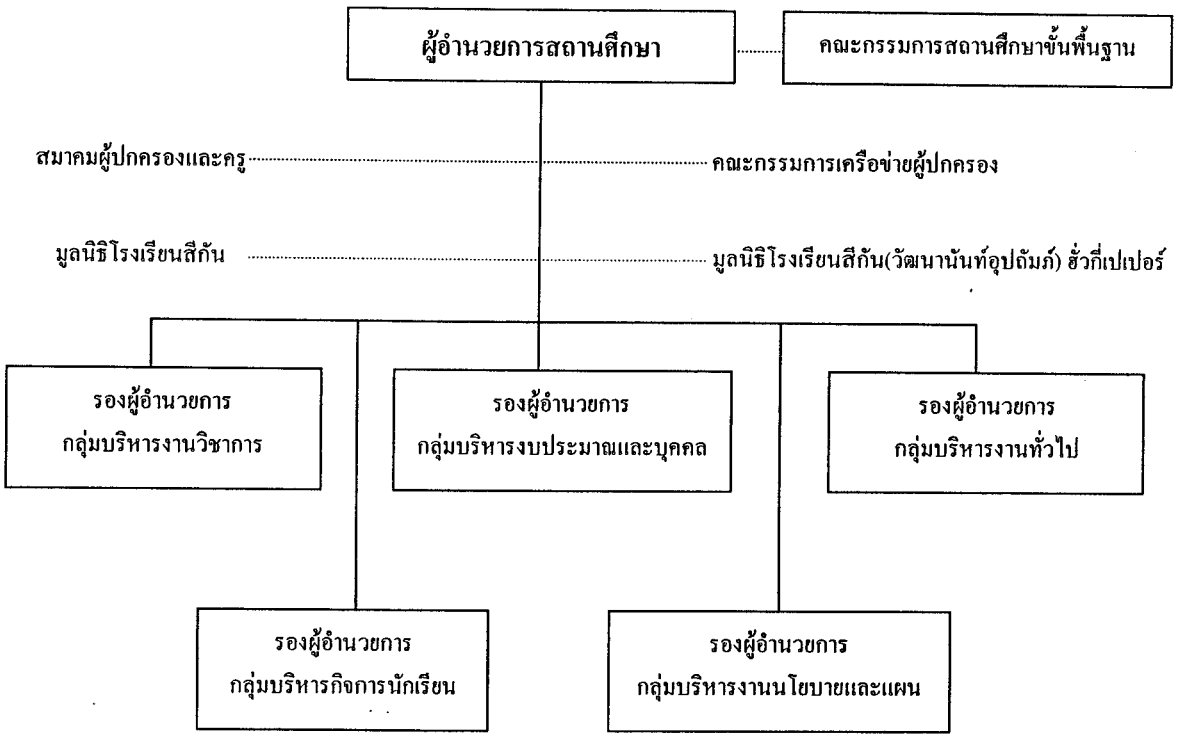

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิการบริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมการดำเนินงานดังนี้

1. กลุ่มบริหารงานวิชาการ

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1.1 งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.2 งานทะเบียนและวัดประเมินผล

1.3 งานพัฒนาสื่อนวัตกรรม

1.4 งานโสตทัศนศึกษา

1.5 งานพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.6 งานนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพฯ

1.7 งานแนะแนว

1.8 งานประกันคุณภาพและวิจัย

1.9 งานรับนักเรียน

1.10 งานบริการวิชาการแก่ชุมชน

1.11 งานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานการบริหารงานวิชาการ

2. กลุ่มบริหารกิจการนักเรียน

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารกิจการนักเรียน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

2.1 งานประวัตินักเรียน

2.2 งานส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน

2.3 งานระบบดูแลนักเรียน

2.4 งานส่งเสริมวินัยและคุณธรรมจริยธรรม

2.5 งานเงินทุนการศึกษา

2.6 งานสวัสดิการนักเรียน

2.7 งานส่งเสริมความร่วมมือบ้าน โรงเรียน และชุมชน

2.8 งานโรงเรียนวิถีพุทธ

2.9 งานป้องกันสิ่งเสพติด

2.10 งานตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานการบริหารกิจการนักเรียน

3. กลุ่มบริหารงบประมาณและบุคคล

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงบประมาณและบุคคล โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

3.1 งานการเงิน

3.2 งานบัญชี

3.3 งานพัสดุและสินทรัพย์

3.4 งานสารบรรณและธุรการ

3.5 งานสวัสดิการบุคลากร

3.6 งานบุคลากร

3.7 งานวินัยและการออกจากราชการ

3.8 งานพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.9 งานตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานการบริหารการเงินและสินทรัพย์

4. กลุ่มบริหารงานทั่วไป

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานทั่วไป โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

4.1 งานอาคารสถานที่

4.2 งานหัวหน้าอาคาร

4.3 งานยานพาหนะ

4.4 งานอนามัยโรงเรียน

4.5 งานโภชนาการ

4.6 งานประชาสัมพันธ์

4.7 งานสัมพันธ์ชุมชน

4.8 งานรักษาความปลอดภัย

4.9 งานตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานการบริหารทั่วไป

5. กลุ่มบริหารงานนโยบายและแผน

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารนโยบายและแผน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

5.1 งานพัฒนานโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2 งานพัฒนาระบบบริหารและพัฒนาองค์กร

5.3 งานจัดสรรและบริหารงบประมาณ

5.4 งานระดมทรัพยากร

5.5 งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

5.6 งานควบคุมตรวจสอบภายใน

5.7 งานประสานคณะกรรมการ 5 องค์กร

5.8 งานตรวจสอบติดตามประเมินและรายงานการบริหารงานนโยบายและแผน

โดยในแต่ละกลุ่มงาน โรงเรียนจะมีการแต่งตั้งให้ครู และบุคลากรของโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติงาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

สมศักดิ์ อัมพรต (2538 : 176 – 177 และ 193) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแวดล้อมในโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ขาดแคลนบ่อบำบัดน้ำเสีย ความไม่เพียงพอของอาคารเรียนและห้องเรียน ความคับแคบของเนื้อที่และบริเวณโรงเรียน ความทรุดโทรมของอาคาร เรียนและอาคารประกอบ และมีสภาพบางเรื่องที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ คือ ขาดแคลน รั้วโรงเรียน บริเวณโรงเรียนมีน้ำท่วมขังตามฤดูกาล มีฝุ่นและเสียงรบกวน สภาพสนามไม่ดีพอ สนามเด็กเล่นขาดแคลนเครื่องเล่นประจำสนาม

ตวงพร โต๊ะนาค (2533 : 115 – 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาพฤติกรรมสขภาพนักุเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เรื่องการควบคุมและการจัดสภาพกำจัดสัตว์อันเป็นพาหะของโรคหรือมีพิษที่เป็นอันตรายต่อนักเรียน และการจัดห้องน้ำห้องส้วม ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540 : 117) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นที่พบมากที่สุดในผู้บริหารโรงเรียน คือ โรงเรียนควรจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในครูทุกคน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย

ประสิทธิ์ สาระสันต์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่าการบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีการดำเนินงานอยู่ใน ระดับปานกลาง จัดบริการสุขภาพในโรงเรียนได้เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ มีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารจะต้องไม่มุ่งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มากกว่าสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพจิตนักเรียน และจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องรณรงค์ให้คณะครู ถือเป็นหน้าที่จะต้องดูแลสุขภาพและสร้างสุขนิสัยที่ดีเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

พรณี พันมา (2540 : 139) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการ บริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมยังทำได้ไม่เต็มที่ รองลงมา คือ การจัดสวัสดิการ แก่บุคลากรยังทำได้ไม่เต็มที่และบางส่วนของแผนงานซึ่งวางไว้ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง

กริฟฟิธ (Griffith 2000 : 194) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บรรยากาศในโรงเรียน เปรียบเสมือนผลสรุปการประเมินคุณค่าและเป็นภาพรวมของโรงเรียน : มุมมองของนักเรียนและผู้ปกครองต่อสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองและนักเรียนมีมุมมองที่สอดคล้องต้องกันว่า สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน คือ นัยสำคัญและสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับการตัดสินว่าโรงเรียนดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นสิ่งแสดงภาพรวมของโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร ปัญหาที่พบ ได้แก่ บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับงาน สถานที่ตั้งของโรงเรียนไม่ เหมาะสม บริเวณคับแคบ การสุขาภิบาลไม่ดี ไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ยังมีสัตว์นำโรคและมีพิษ อาคารเรียนและห้องเรียนไม่เพียงพอ สิ่งก่อสร้างชำรุด มีข้อเสนอแนะว่าการสร้างอาคารเรียน และจัดสภาพแวดล้อมไม่ควรเน้นเฉพาะด้านกายภาพ ควรคำนึงถึงผลทางจิตวิทยาและส่งเสริมการเรียน รู้ควบคู่ไปด้วย และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อม ควรจัดสัมมนาบุคลากรให้ ทราบแนวทางและหลักเกณฑ์การจัดตกแต่งบริเวณโรงเรียน

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดบริการสุขภาพในงานอนามัยโรงเรียน

พรณี พันมา (2540 : 139) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงาน อนามัยโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านการบริการสุขภาพ คือ การสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมกับ งานด้านการบริการสุขภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร รองลงมา คือ การประสานงานภายในหน่วยงานยังไม่ดีเท่า ที่ควร และบางส่วนของแผนงานที่วางไว้ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง

สมศักดิ์ อัมพรต (2538 : 194) วิจัยเรื่อง การบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการ จัดบริการสุขภาพอนามัยโรงเรียนผู้รับผิดชอบ ห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลมีชั่วโมงสอนมากเกินไป จนไม่มีเวลาที่จะดูแลห้องพยาบาลให้บังเกิดผลดี การขาดแคลนบุคลากรที่จะมาดูแล

รับผิดชอบงานด้านสุขภาพอนามัย การขาดแคลนเงินทุนหรือ งบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดโครงการอาหาร กลางวันให้มีคุณภาพ

ศิริพร พุทธรังษี (2530 : 97 – 100) วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริการสุขภาพใน ห้องพยาบาล โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบการบริการสุขภาพในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุว่าเป็นครูมีวุฒิใด โดยเฉพาะวุฒิทางพยาบาล ไม่มีเลยและไม่ได้อยู่ประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา ทางด้านอุปกรณ์ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ขาด คือ เฝือกไม้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูในโรงเรียน ขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการปฐมพยาบาล ซึ่งไม่เห็นความสำคัญของเฝือกไม้ เมื่อเกิดอุบัติเหตุกับนักเรียนมักจะนำส่งโรงพยาบาลทันที การทดสอบ การได้ยินของนักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มิได้จัดทำเพราะขาดแคลนบุคลากรและเครื่องมือ การตรวจ สุขภาพครูหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการตรวจสุขภาพน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.3 ส่วนการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในโรงเรียนเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค ส่วน ใหญ่จัดอยู่ในเกณฑ์ดี คือ เกือบร้อยละ 100

ตวงพร โต๊ะนาค (2533 : 114) วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาพฤติกรรม สุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่างานในบทบาท การบริการสุขภาพที่ทำได้น้อยมาก คือ การจัดครูพยาบาลประจำห้องพยาบาลและการวิเคราะห์ พัฒนาการของนักเรียน ซึ่งผู้บริหารและครูหากมิได้ฝึกอบรมสมรรถภาพในด้านนี้โดยตรงจึงเป็นการ ยากที่จะปฏิบัติภารกิจดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีข้อจำกัดด้านความรู้และความพร้อม

เพียงเพ็ญ ธัญญะตุลย์ (2533 : 87) วิจัยเรื่อง การดูแลสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุข ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การดูแลสุขภาพตนเองของอาสา สมัครสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ที่ระดับดี อาสาสมัครนักเรียน หญิงมีการดูแลตนเองดีกว่าอาสาสมัครนักเรียนชาย มีข้อเสนอแนะว่าครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการ จัดโครงการอาสาสมัครสาธารณสุขควรให้การดูแลเอาใจใส่อาสาสมัครนักเรียนชายให้มากกว่าเดิม และควรมีการบรรจุตำแหน่งครูอนามัยโรงเรียนไว้ในโรงเรียนประถมศึกษา เพราะครูอนามัยโรงเรียนมี ความสำคัญมากในการที่จะติดตามประเมินผลและประสานงานให้โครงการต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดี การใช้ครูอื่นมาทำหน้าที่แทนนั้นก็ย่อมทำได้แต่ผลที่ออกมาอาจไม่ดีเท่าที่ควร

จิราภรณ์ รตารุณ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกิจการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้าน ปรากฏว่า กิจกรรมที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากคือ การบริการด้านรับ/ส่งนักเรียน การบริการด้านน้ำดื่มและอาหาร และการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียน กิจกรรมที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การบริการด้านการแนะแนวผู้ปกครอง การบริการด้านสุขภาพอนามัย และการจัดกิจกรรมนักเรียน การรณรงค์เรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษา

กู้ศักดิ์ สารกิติพันธ์ (2538: 94-103) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และครู ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และครู มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของโรงเรียนในด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียน ด้านพฤติกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกันที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียนโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ความพึงพอใจของศิษย์ที่จบการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2521 - 2528 กับศิษย์เก่าที่จบระหว่างปีการศึกษา 2529 - 2536 ที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของครูที่จัดหน้าที่บริหาร และสอนกับครูที่มีหน้าที่สอนอย่างเดียวที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรีฟฟิธ และฮวิชเชอร์ (Griffith and Whicker 1981:428 – 432) วิจัยเรื่อง "การสังเกต สุขภาพ นักเรียนโดยครู" ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่มอบหมายให้ตนเป็นผู้ตรวจสุขภาพ นักเรียนและผู้บริหารโรงเรียนก็ไม่เห็นด้วยเช่นกัน จึงทำให้บรรดาครูไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตรวจสุขภาพนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540 : 111) วิจัย เรื่อง การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัย โรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนส่วนหนึ่งมีความเห็นว่างานหลักของครูคือหน้าที่การสอน ซึ่งเป็นภาระหนักอยู่แล้ว งานโครงการสุขภาพจึงควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ต้องมาให้ บริการแก่นักเรียนโดยตรง

ไครคูฟเฟอร์ พไรซ และเท็ลโจฮาน (Kirchofer, Price, Telljohnn 2001 : 448) ทำการวิจัย เรื่อง ความรู้และการรับรู้ของครูประถมศึกษาเรื่องเหาบนศีรษะ การศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบความรู้ ของครูประถมศึกษาเรื่องเหาบนศรีษะ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องเหาและแหล่งข้อมูลที่ครูมีความ ประสงค์มากที่สุดที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่ม ผลการวิจัย พบว่า ครูต้องการมีความรู้เรื่องการตรวจเหา มากและมีนัยว่าประสบการณ์การสอนมากยิ่งรู้มากขึ้น ร้อยละ 46 คาดการว่าหากครูช่วยกันระวังจะช่วย ควบคุมโรคเหา ร้อยละ 71 รายงานว่าได้รับข่าวสารจากครูอนามัย

โรงเรียน ร้อยละ 63 ต้องการวีดีทัศน์ ร้อยละ 51 ต้องการแผ่นพับ และร้อยละ 23 ให้มีการตรวจเหา ทุกปี

พิงคนี แคโรล อาโนลต (Pinckney Carole Arnold, 1996 : 151) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การรับรู้ บทบาทหน้าที่ครูพยาบาลโรงเรียนในรัฐแมรีแลนด์ระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหารโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อตรวจสอบและบรรยายถึงบทบาทหน้าที่ของครูพยาบาลโรงเรียนและการรับรู้ของครูพยาบาลและผู้บริหารโรงเรียน มีการเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้เกี่ยวข้องจากแมรี่ แลนด์จำนวน 2 เมือง ผลการวิจัยพบว่า ครูพยาบาลและผู้บริหารโรงเรียนมีการรับรู้บทบาทหน้าที่ครู พยาบาลโรงเรียนแตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริการสุขภาพ สรุปได้ดังนี้ คือ ไม่มีเวลา ให้การพยาบาลนักเรียน ไม่เห็นความสำคัญของสุขภาพและขาดเงินกองทุน

สรุป มี รายงานว่า รัฐสภาแนบราสกา จะให้ความช่วยเหลือโดยใช้เงินกู้ของรัฐเพื่อให้มีพยาบาลประจำโรงเรียน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนส่วน ใหญ่ขาดแคลนครูที่มีวุฒิทางการพยาบาลและสุขศึกษา ครูอนามัยโรงเรียนมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มี เวลาปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตน การตรวจสุขภาพนักเรียนโดยครูเวลาเช้ามีการตรวจเป็นบาง วัน การวัดสายตามีการวัดเป็นส่วนน้อย การทดสอบการได้ยินมิได้ปฏิบัติ โครงการอาหารกลางวันยัง ไม่ถูกหลักโภชนาการ นอกจากนี้ยังขาดเงินกองทุน การประสานงานกับบุคลากรภายนอกยังต้องปรับ ปรุง อุปกรณ์ในการปฐมพาบาล ขาดเฝือกไม้ เมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุจะนำส่งโรงพยาบาลทันที โดยมิได้เข้าเฝือกชั่วคราว ผู้บริหารโรงเรียน ครูบางส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศไม่เห็นด้วยที่ ต้องให้ครูรับหน้าที่ตรวจสุขภาพนักเรียน การแสดงความต้องการเรียนรู้ของครู มิใช่จะคาดหวังได้ว่า จะแก้ปัญหาสุขภาพนักเรียนได้ เพราะบางครั้งมิได้นำไปสู่การปฏิบัติ สำหรับความต้องการให้พยาบาล มารับหน้าที่ครูอนามัยโรงเรียนนั้นมีความเห็นสอดคล้องกันทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านสุขศึกษาในโรงเรียน

อารมณ์ อิทธิธรรมวินิจ (2528 : บทคัดย่อ อ้างใน สมศักดิ์ อัมพรต. 2538 : 54) วิจัยเรื่อง ศึกษาการบริหารงานสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทราและระยอง ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนประถมศึกษาระบุไว้มากที่สุด ได้แก่ การขาดบุคลากรทางสุขศึกษา เช่น ครูสุขศึกษา ครูพยาบาล หรือครูอนามัยโรงเรียน รองลงมาได้แก่ การขาดอุปกรณ์หรือสื่อประกอบการสอน รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในห้องพยาบาล

สมศักดิ์ อัมพรต (2538:195) วิจัยเรื่อง การบริหารงานสขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพการ บริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนถึงเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของงานสุขศึกษาในสถานศึกษา แต่มี ปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางที่ตรงกัน คือ การขาดแคลนบุคลากรทางสุขศึกษา การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และขาดการนิเทศให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากที่มุ่ง ให้เด็กท่องจำมาให้เด็กปฏิบัติจริง

นงรัตน สุขสม (2540 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สุขศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ควรปรับปรุงในด้านเนื้อหาวิชาสุขศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันในเรื่องการปฐมพยาบาล ตลอดทั้งนำเนื้อหาวิชาสุขศึกษาไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน

ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540 : 27, 120) วิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนใน โครงการสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี มีข้อเสนอแนะว่าการให้สุขศึกษาในโรงเรียนควรเน้นทการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ ครูควรตรียมการสอนและชักจูงให้ เกิดการปฏิบัติ ศิริมา แสงอรุณ (2544 : 98) วิจัยเรื่อง สุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังกัแขตราษฎร์บูรณะ ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนสุขศึกษานอกจากสอน ในกรุงทพมหานคร ให้นักเรียนได้รับความรู้ถูกต้องแล้วยังต้องปลูกฝังเจตนคติที่ดี ก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพ

สมพงษ์ เรืองศรี (2530 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ปัญหาการวัดผลประเมินผลวิชาสุขศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูสุขศึกษามีปัญหาขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลกับครูในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ซึ่งถ้าขาดการประสานงานภายนอก หน่วยงานจะทำให้การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนไม่ราบรื่น

ตวงพร โต๊ะนาค (2533 : 111) วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาพฤติกรรม สุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารยัง มิได้เปิดโอกาสให้ครูร่วมศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับสุขศึกษาก่อนนำไปใช้ในการสอน การ จัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมอนามัยที่ดี ส่วนทางด้านครูก็ปรากฏชัดว่า ยังมิได้มีส่วนรวมในการจัดทำแผนการสอนในเนื้อหาวิชานี้ จากผลการวิจัยนี้กล่าวได้ว่า

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหารจัดการการเรียนการสอนสุขศึกษา

ฟาลแมน ซิงเกลอตัน และคลิบเบอร์ (Fahlman, Singleton and Kliber 2002 : 19) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง ผลการสอนสุขศึกษาในชั้นเรียนต่าง ๆ โดยครูมีการเตรียมการสอนอย่างดี ผลการวิจัย พบว่า วิชาโทสุขศึกษาได้มีการเตรียมการสอนมากกว่าวิชาเอกหรือโทอื่น ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามวิชาเอกและโทในโรงเรียนประถมศึกษาทำคะแนนได้น้อยกว่ามัธยมศึกษาในด้านความสามารถทางการสอน ซึ่งทั้งนี้เนื่องจากครูที่สอนสุขศึกษาในระดับประถมศึกษามีเพียงแต่ครูประจำชั้นเท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขศึกษาในโรงเรียนสรุปได้ว่า โรงเรียนต่าง ๆ ขาด ครูพยาบาล ครูสุขศึกษา และครูวิทยาศาสตร์สุขภาพ บรรดาครูไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งใน โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ขาดการนิเทศติดตาม ครูมิได้ร่วมกันทำแผนการสอน การสอนมิได้เน้นให้ นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ครูร่วมวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 2,434 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 331 คน (จากตารางสำเร็จของ Krejcie and Morgan) ได้มาจากการสุ่มแบบโควต้า (Quata Sampling)และเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งแบ่งคำถามเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนนและความหมายกำหนดน้ำหนักของตัวเลือก 1 – 5 ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**มากที่สุด**

4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**มาก**

3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**ปานกลาง**

2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**น้อย**

1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**น้อยที่สุด**

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ จากงานอนามัยโรงเรียน 3 ด้าน คือ

- การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน
- การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาขอบเขตเนื้อหาของงานอนามัยโรงเรียนและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารต่าง ๆ

2.2.2 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาของงานอนามัยโรงเรียน จากหนังสือคู่มือครูอนามัยโรงเรียน ตำราและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเกณฑ์การปฏิบัติงานด้านส่งเสริมสุขภาพ แล้วนำมาสรุปเป็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ

2.2.3 ร่างแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไข

2.2.4 หาคุณภาพของเครื่องมือ หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

2.2.5 คัดเลือกแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงสูงและจัดพิมพ์แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือแนะนำจากสำนักบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)เพื่อขอความร่วมมือผู้ในการตอบแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางและแปลผลโดยการบรรยาย

4.3 แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปตารางและแปลผลโดยการบรรยาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**มากที่สุด**

3.50 – 4.49 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**มาก**

2.50 – 3.49 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**ปานกลาง**

1.50 – 2.49 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**น้อย**

1.00 – 1.49 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน**น้อยที่สุด**

4.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) โดยการทดสอบหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ค่า t-test นำเสนอในรูปของตารางและแปลผลโดยการบรรยาย

4.5 แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เป็นแบบคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มคำตอบ แจกแจงความถี่ นำเสนอในรูปของตารางและแปลผลโดยการบรรยาย

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น อาชีพผู้ปกครอง และ ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะ สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากแบบสอบถาม เพื่อแสดงสถานภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 329 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.40 เมื่อพิจารณา เพศ ระดับชั้น อาชีพผู้ปกครอง และ ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียน ดังรายละเอียดตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	146	44.40
หญิง	183	55.30
รวม	329	100.00
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาตอนต้น	211	64.10
มัธยมศึกษาตอนปลาย	118	35.90
รวม	329	100.00
อาชีพผู้ปกครอง		
รับราชการ	55	16.70
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	25	7.60
ทำงานเอกชน	41	12.50
ธุรกิจส่วนตัว	74	22.50
รับจ้างทั่วไป	134	40.70
รวม	329	100.00
ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้		
1 – 3 ปี	239	72.60
4 – 6 ปี	90	27.40
รวม	**329**	**100.00**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.60 เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 64.10 อาชีพผู้ปกครองส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไปร้อยละ 40.70 ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียนนี้ 1-3 ปี ร้อยละ 72.60

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในรูปตารางและคำอธิบาย

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายดังรายละเอียดตารางที่ 4.2-4.5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกรายด้าน

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน	การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนรวม (n = 329)		อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D	
1. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.64	0.52	3
2. ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน	3.90	0.54	1
3. ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน	3.82	0.53	2
รวม	**3.79**	**0.53**	

จากตารางที่ 4.2 พบว่าสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอันดับแรกได้แก่ ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน($\overline{X}$ = 3.90) รองลงมาได้แก่ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน($\overline{X}$ = 3.82 และ 3.64) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (n = 329)		ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D		
1. มีการจัดการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนร่วมกัน	3.68	0.71	มาก	7
2. มีการรับผิดชอบและแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.63	0.80	มาก	8
3. โรงเรียนมีการชี้แจงด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตามได้	3.68	0.82	มาก	7
4. มีการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ถูกสุขลักษณะ เช่น ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ โรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งอบายมุข เสียงรบกวน มลพิษต่าง ๆ	3.65	0.86	มาก	8
5. มีการใช้และดูแลอาคารเรียนและห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.82	0.85	มาก	3
6. มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.53	0.84	มาก	11
7. มีการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสม เช่น มีสนามที่เล่น มีการปลูกไม้ประดับตกแต่งสถานที่	3.72	0.95	มาก	6
8. มีการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น มีถังดับเพลิงตามจุดต่างๆในโรงเรียน	3.93	0.89	มาก	1
9. มีการจัดสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนนไฟฟ้า ประปา อย่างเพียงพอ	3.71	0.92	มาก	5
10. มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพน้ำดื่มน้ำใช้ให้สะอาดปลอดภัย	3.51	1.02	มาก	9
11. มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้สะอาด สะดวกปลอดภัย	3.30	1.09	ปานกลาง	13
12. มีการใช้และการดูแลโรงอาหารให้สะอาด สะดวกและปลอดภัย	3.48	0.89	ปานกลาง	12
13. โรงเรียนนำกิจกรรม 5 ส. มาใช้อย่างต่อเนื่อง	3.59	0.87	มาก	10

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (n = 329)		ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D		
14. ผู้บริหารและครูเป็นตัวอย่างด้านสุขภาพอนามัยที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน	3.76	0.84	มาก	4
15. ผู้บริหารเป็นผู้นำในการบริหารงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น อาคารสถานที่สาธารณูปโภค	3.74	0.83	มาก	5
16. ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลรู้จักคิด ริเริ่ม พัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมและรักษา มีหลักในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี	3.87	0.84	มาก	2
รวม	**3.64**	**0.51**		

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือข้อ8 มีการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น มีถังดับเพลิงตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 3.93) และรองลงมาคือ ข้อ 16 ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลรู้จักคิดริเริ่มพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมและรักษา มีหลักในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี ($\overline{X}$ = 3.87) และข้อ 5.มีการใช้และดูแลอาคารเรียนและห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 3.82)

ค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดคือ ข้อ 11 มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้สะดวกปลอดภัย ($\overline{X}$ = 3.30) รองลงมาได้แก่ข้อ 12 มีการใช้และดูแลโรงอาหารให้สะอาด สะดวก และปลอดภัย($\overline{X}$ = 3.48) และ 6 มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียน และอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 3.53)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (n = 329)		ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D		
17. มีการวางแผนงานบริการสุขภาพภายในโรงเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง	3.94	0.75	มาก	8
18. โรงเรียนมีอุปกรณ์เวชภัณฑ์และยาไว้บริการนักเรียนและครูที่เจ็บป่วยอย่างเหมาะสมเพียงพอ	3.85	0.83	มาก	10
19. มีการลงทะเบียนบันทึกลงในสมุดสุขภาพเมื่อนักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ	3.95	.084	มาก	6
20. โรงเรียนมีโครงการดูแลสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรประจำปี	3.99	0.87	มาก	5
21. มีการปฐมพยาบาลนักเรียนและบุคลากรอย่างเหมาะสม ปลอดภัย ตามหลักการรักษาพยาบาล	3.94	0.79	มาก	7
22. มีการส่งต่อนักเรียนไปสถานพยาบาลทันทีเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุร้ายแรง และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อนำนักเรียนส่งโรงพยาบาล	4.01	0.84	มาก	4
23. จัดให้มีระบบการติดต่อประสานงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน และสถานพยาบาล	3.79	0.83	มาก	12
24. โรงเรียนจัดให้มีระบบประกันอุบัติเหตุอย่างเหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียน	3.90	0.87	มาก	8
25. นักเรียนทุกคนทุกระดับชั้นได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น การตรวจสายตา การตรวจการได้ยิน การตรวจฟันและช่องปาก	4.17	0.80	มาก	1
26. นักเรียนได้รับการตรวจเอ็กซเรย์ปอดประจำปีทุกคน	4.13	0.85	มาก	3
27. มีการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดตามโครงการโรงเรียนสีขาว	1.16	0.90	มาก	2
28. มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนอย่างเหมาะสม เช่น โครงการอาหารกลางวัน	3.89	0.87	มาก	8
29. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นประจำ	3.50	1.90	มาก	14

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (n = 329)		ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D		
30. มีการจัดห้องพยาบาลถูกสุขลักษณะเหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข	3.87	0.81	มาก	9
31. มีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงแก่นักเรียนทุกคนเพื่อประเมินเกณฑ์การพัฒนาและเจริญเติบโตของนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	3.98	0.91	มาก	6
32. มีการติดตามดูและแก้ไขช่วยเหลือนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน	3.57	1.01	มาก	13
33. มีการติดตามผลการให้การรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม	3.81	0.88	มาก	11
รวม	**3.89**	**0.53**		

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนของโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนอยู่ในระดับมากอันดับแรก คือ ข้อ 25 นักเรียนทุกคนทุกระดับชั้นได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น การตรวจสายตา การตรวจการได้ยิน การตรวจฟันและช่องปาก ($\overline{X}$ = 4.17) รองลงมา คือ ข้อ 27 มีการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดตามโครงการโรงเรียนสีขาว ($\overline{X}$ = 4.16) และข้อ 26 นักเรียนได้รับการตรวจเอ็กซเรย์ปอดประจำปีทุกคน ($\overline{X}$ = 4.13)

ค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดได้แก่ ข้อ 29 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นประจำ ($\overline{X}$ =3.50) รองลงมาได้แก่ข้อ 32 มีการติดตามดูและแก้ไขช่วยเหลือนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ($\overline{X}$ = 3.57) และข้อ 23 จัดให้มีระบบการติดต่อประสานงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน และสถานพยาบาล ($\overline{X}$ = 3.79)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (n = 329)		ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D		
34. มีการกำหนดแผนการสอนสุขศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร	3.90	0.79	มาก	3
35. ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และผู้นำด้านสุขศึกษาเป็นอย่างดี	3.94	0.82	มาก	2
36. นักเรียนได้รับความรู้ด้านสุขศึกษาใหม่ ๆ และทันสมัยอยู่เสมอ	3.86	0.83	มาก	4
37. โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนหรือผู้นำนักเรียนผลิตสื่อความรู้ด้วยตนเองและเผยแพร่แก่นักเรียนอื่น	3.81	.83	มาก	7
38. ครูมอบหมายให้นักเรียนผู้นำทำกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านระบบเสียงตามสายทุกวันจันทร์และอังคาร	3.59	0.95	มาก	10
39. มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.78	0.87	มาก	8
40. ครูสามารถสร้างบรรยากาศการสร้างความรู้ได้อย่างเหมาะสม	3.81	0.81	มาก	6
41. ห้องเรียนสุขศึกษาจัดได้ถูกสุขลักษณะ	3.70	0.87	มาก	9
42. ครูมีความสามารถส่งเสริม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรื่องสุขภาพอนามัย	3.89	0.82	มาก	3
43. มีการฝึกทักษะการปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย	3.78	0.88	มาก	7
44. นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพภายหลังที่ได้รับความรู้ด้านสุขศึกษา	3.84	0.84	มาก	5
45. นักเรียนสามารถนำความรู้ด้านสุขศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.98	0.87	มาก	1
รวม	**3.82**	**0.53**		

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับมากอันดับแรก คือ ข้อ 45 นักเรียนสามารถนำความรู้ด้านสุขศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\overline{X}$ = 3.99) รองลงมา คือ ข้อ 35 ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และผู้นำด้านสุขศึกษาเป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 3.93) และอันดับสาม ข้อ 34 มีการกำหนดแผนการสอนสุขศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร ($\overline{X}$ = 3.90)

ค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดได้แก่ ข้อ 38 ครูมอบหมายให้นักเรียนผู้นำทำกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านระบบเสียงตามสายทุกวันจันทร์และอังคาร ($\overline{X}$ = 3.59) รองลงมาได้แก่ข้อ 41 ห้องเรียนสุขศึกษาจัดได้ถูกสุขลักษณะ ($\overline{X}$ = 3.70) และข้อ 39 มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\overline{X}$ = 3.78)

2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกรายด้าน

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น N = 211		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย N = 118		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
1 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.73	0.51	3.55	0.51	3.021	0.003
2 ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	3.94	0.50	3.85	0.57	1.629	0.104
3 ด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน	3.83	0.54	3.80	0.52	0.607	0.544
รวม	**3.83**	**0.51**	**3.73**	**0.53**	**2.074**	**0.039**

จากตารางที่ 4.6 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน พิจารณาเป็นภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

ข้อมูลปลายเปิดของปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)โดยนำข้อความมาวิเคราะห์หาความถี่ นำเสนอในรูปแบบตารางและแปลผลบรรยาย ดังรายละเอียดตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน

ปัญหา	ความถี่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน			
1. ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ควรดูแลให้สะอาดพร้อมใช้งาน	55	1. ควรมีทีวีครบทุกห้องเรียน	25
2. โรงอาหารคับแคบเกินไป โต๊ะนั่งรับประทานอาหารไม่เพียงพอ	37	2. ควรขยายโรงอาหารให้กว้างขึ้น	19
3. บรรยากาศในห้องเรียนยังอับทึบ บางห้องมีแสงสว่างน้อย	31	3. ควรปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น	8
4. นักเรียนมีที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ	24		
5. สนามฟุตบอลมีพื้นที่น้อยเกินไป	20		
ด้านการบริการจัดสุขภาพในโรงเรียน			
1. จำนวนบุคลากรในห้องพยาบาลมีน้อยเกินไป	50	1. ควรมีครูพยาบาลประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา	40
2. เวชภัณฑ์มีไม่เพียงพอ	20	2. ต้องการให้มีการตรวจสุขภาพปีละ 2 ครั้ง	10

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ปัญหา	ความถี่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน			
1. งบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน	65	1. ควรซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาใหม่	22
2. อุปกรณ์การเรียนที่มีอยู่เดิมมีสภาพเก่า ชำรุด ควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม หรือจัดหาใหม่	38		
3. ครูสอนโดยไม่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ใช้วิธีครูเป็นศูนย์กลางมากเกินไป	37		
4. การสรรหาบุคลากร ไม่เหมาะสมกับงานด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	25		

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในอันดับแรก คือห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ควรดูแลให้สะอาดพร้อมใช้งาน รองลงมา คือ โรงอาหารคับแคบเกินไป โต๊ะนั่งรับประทานอาหารไม่เพียงพอ และข้อเสนอแนะคือ ควรมีทีวีครบทุกห้องเรียน ควรขยายโรงอาหารให้กว้างขึ้น ควรปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น ตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในอันดับแรก คือเรื่องจำนวนบุคลากรห้องพยาบาลมีน้อยเกินไป รองลงมาคือเวชภัณฑ์มีไม่เพียงพอ และข้อเสนอแนะคือ ควรมีครูพยาบาลประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา ต้องการให้มีการตรวจสุขภาพปีละ2 ครั้ง ตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในอันดับแรก คือเรื่องงบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน รองลงมา คือ อุปกรณ์การเรียนที่มีอยู่เดิมมีสภาพเก่าชำรุด ควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม หรือจัดหาใหม่ และข้อเสนอแนะคือ ควรซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาใหม่

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2" ในบทนี้จะสรุปถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มย่อยตามลักษณะของตัวแปรที่กำหนดแล้วกำหนดขนาดของกลุ่มย่อย และลงมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจนครบตามที่กำหนด โดยได้ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 329 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 211 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 118 คน

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับชั้น อาชีพของผู้ปกครอง และ ระยะเวลาที่ศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้ง 3 ด้าน คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และการจัดสุขศึกษาในโรงเรียนโดยข้อคำถามครอบคลุมสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งและรับคืนด้วยตัวเอง แบบสอบถามที่ส่งไป 331 ฉบับ ได้รับคืน 329 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.40

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ใช้ค่าเฉลี่ย($\overline{X}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1.3.1 สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) จากการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนในภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับได้ดังนี้ (1)ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 3.90) (2) ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 3.82) และ (3) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 3.64) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาภาพรวมทั้ง 3 ด้าน เป็นรายข้อพบว่าการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนที่ปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ

1. นักเรียนทุกคนทุกระดับชั้น ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น การตรวจสายตา การตรวจการได้ยิน การตรวจฟันและช่องปาก ($\overline{X}$ =4.17)
2. มีการตรวจปัสสาวะ เพื่อหาสารเสพติดตามโครงการโรงเรียนสีขาว ($\overline{X}$ =4.16)
3. นักเรียนได้รับการรวจเอ็กซเรย์ปอดประจำปีทุกคน ($\overline{X}$ = 4.13)

ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด 3 อันดับแรก คือ

1. มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้สะดวก ปลอดภัย ($\overline{X}$ = 3.30)

2. มีการใช้และดูแลโรงอาหารให้สะดวก ปลอดภัย ($\overline{X}$ = 3.48)

3. มีการจัดบรรยากาศในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ให้สะดวก ปลอดภัย ($\overline{X}$ = 3.53)

1.3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้านพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนและด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า

1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่าทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

1.3.3 การศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะสภาพ การดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ปัญหาที่พบในอันดับแรก คือ มีห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ควรดูแลให้สะอาดพร้อมใช้งาน รองลงมาคือ โรงอาหารคับแคบเกินไป โต๊ะนั่งรับประทานอาหารมีไม่เพียงพอ และบรรยากาศในห้องเรียนยังอับทึบ มีแสงสว่างไม่เพียงพอ ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรมีทีวีครบทุกห้องเรียน ควรขยายโรงอาหารให้กว้างขึ้น และควรปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น

2) ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ปัญหาที่พบในอันดับแรก คือ จำนวนบุคลากรห้องพยาบาลมีน้อยเกินไป รองลงมาคือ เวชภัณฑ์มีไม่เพียงพอ ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรมีครูพยาบาลประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา และ ต้องการให้มีการตรวจสุขภาพปีละ2 ครั้ง

3) ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ปัญหาที่พบในอันดับแรก คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน รองลงมาคือ อุปกรณ์การเรียนที่มีอยู่เดิมมีสภาพเก่า ชำรุด ควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม หรือจัดหาใหม่

2. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1 จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนในภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น ๆ จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในอันดับแรกที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากโรงเรียนได้มีการดำเนินการบริหารงานที่เป็นระบบมีการจัดแบ่งงานที่ชัดเจน มีการติดตามควบคุมกำกับงาน นิเทศติดตามงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ รตารุณ (2541: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกิจการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่องานกิจการนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แตกต่างจากการศึกษาของกู้ศักดิ์ สารกิติพันธ์ (2538: 94-103) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความพอใจของผู้ปกครอง นักเรียน ศิษย์เก่า และครู ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนกรุงเทพ คริสเตียนวิทยาลัย พบว่า ผู้ปกครอง นักเรียน ศิษย์เก่า และครู มีความพอใจต่อการบริหารงานของโรงเรียนในด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียน ด้านพฤติกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

นักเรียนเห็นความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงมากขึ้น โดยเฉพาะการได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีทุกคน ทุกระดับชั้น และการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดตามโครงการโรงเรียนสีขาว นับว่าเป็นโครงการที่ยึดเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนได้ ทั้งยังสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน โดยเป็นมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่อง พิษภัยของยาเสพติด โดย

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติด ในระดับมาก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะประเทศไทย จะเป็นประเทศที่แข็งแรงมั่นคงต่อไปในอนาคต เพราะเยาวชนไม่ติดยาเสพติด

ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด คือ มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้สะอาด สะดวกปลอดภัย รองลงมาคือ มีการใช้และดูแลโรงอาหารให้สะอาด สะดวก ปลอดภัย และมีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งในประเด็นนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนมิได้ปิดกั้นความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก จึงมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้ห้องน้ำและโรงอาหารเป็นจำนวนมาก ส่วนการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยสอดคล้องกับฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540 : 117) ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียน ในโครงการดูแลสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นที่พบมากที่สุดใน ผู้บริหารโรงเรียน คือ โรงเรียนควรจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยสร้างความเข้าใจ ให้ตรงกันในครูทุกคน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีการวางแผนร่วม กันอย่างเป็นรูปธรรมและให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย

2.2 จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นในด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนและด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากคุณวุฒิหรือระดับการศึกษาและประสบการณ์การรับรู้ที่สูงขึ้น จึงทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนแตกต่างกัน

2.3 การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากและควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเรียงตามลำดับ คือ 1) งบประมาณมีไม่เพียงพอทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ควรดูแลให้สะอาดพร้อมใช้งาน 3)จำนวน บุคลากรห้องพยาบาลมีน้อยเกินไป ส่วนข้อเสนอแนะคือ

ควรมีครูพยาบาลประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา ควรมีทีวีครบทุกห้องเรียน ควรซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาใหม่

ซึ่งปัญหาที่พบ ดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย บรรณสาร (2535:บทคัดย่อ) ที่พบว่าอุปสรรคสำคัญในการวางแผนพัฒนาสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับ สมศักดิ์ อัมพรต (2538 : 194) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการ จัดบริการสุขภาพอนามัยโรงเรียนผู้รับผิดชอบห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลมีชั่วโมงสอนมากเกินไป จนไม่มีเวลาที่จะดูแลห้องพยาบาลให้บังเกิดผลดี การขาดแคลนบุคลากรที่จะมาดูแลรับผิดชอบงานด้านสุขภาพอนามัย การขาดแคลนเงินทุนหรืองบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดโครงการอาหาร กลางวันให้มีคุณภาพ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ทั้งสามด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนและด้าน การจัดสุขศึกษาในโรงเรียน ค่าเฉลี่ยที่มีคะแนนต่ำสุด คือ

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เรียงลำดับดังนี้

1. มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วม ให้สะอาด สะดวก และปลอดภัย
2. มีการใช้และดูแลโรงอาหาร ให้สะอาด สะดวก และปลอดภัย
3. มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหันมาใส่ใจวางแผนปรึกษาหารือร่วมกัน หาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีการประสานร่วมมือกัน ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และหน่วยงานภายนอก รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน เช่นจัดจ้างพนักงานทำความสะอาดเพิ่มขึ้น หรือสร้างจำนวนห้องน้ำและโรงอาหารเพิ่มขึ้น จัดบรรยากาศด้านกายภาพให้สวยงาม จัดให้มีมุมความรู้ให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ เพิ่มแสงสว่างให้เพียงพอ หรืออาจจะให้มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น จัดให้มีคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีภาพเคลื่อนไหวเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น

ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน เรียงลำดับดังนี้

1. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นประจำ

2. มีการติดตาม ดูแล แก้ไข ช่วยเหลือนักเรียนที่น้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

3. จัดให้มีระบบการติดต่อประสานงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและสถานพยาบาล

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหันมาใส่ใจวางแผนปรึกษาหารือร่วมกัน หาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีการประสานร่วมมือกัน ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน เช่น จัดให้มีโครงการเต้นแอโรบิกหรือกิจกรรมออกกำลังกายกีฬาชนิดอื่นๆ และจัดให้มีโครงการเสริมนมกล่อง ดูแลโครงการโภชนาการอาหารกลางวันเพิ่มมากขึ้น เสริมวิตามินต่างๆให้นักเรียนและติดตามชั่งน้ำหนักนักเรียนเป็นระยะๆ และปรับปรุงเพิ่มระบบการประสานงาน การติดต่อกับโรงพยาบาลและสถานพยาบาลมากขึ้น

ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน เรียงลำดับดังนี้

1. ครูมอบหมายให้นักเรียนผู้นำทำกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านระบบเสียงตามสายทุกวันจันทร์ และอังคาร

2. ห้องเรียนสุขศึกษาจัดได้ถูกสุขลักษณะ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

3. มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหันมาใส่ใจวางแผนปรึกษาหารือร่วมกัน หาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีการประสานร่วมมือกัน ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน โดยการแบ่งงานและจัดความรับผิดชอบให้นักเรียนจัดเสียงตามสายทุกวันจันทร์และอังคารอย่างสม่ำเสมอ และติดตามควบคุมดูแล อย่างใกล้ชิด ส่วนห้องเรียนสุขศึกษาต้องจัดด้านกายภาพให้สวยงาม มีแสงสว่างเพียงพอ มีมุมความรู้และมีอุปกรณ์การเรียนการสอนและสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และด้านการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูควรจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องวิธีการสอนและ กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะนั้น พบว่า โรงเรียนมีปัญหาต่างๆคือ งบประมาณมีไม่เพียงพอทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน จำนวนบุคลากรในห้องพยาบาลมีน้อยเกินไปและอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา เก่า ชำรุด ควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมหรือจัดหาใหม่ตามลำดับ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหาแนวทางในการระดมทรัพยากร โดยขอความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก เพื่อนำ

งบประมาณมาใช้ในการดำเนินการ จัดจ้างบุคลากรห้องพยาบาลเพิ่มเติม และจัดหา จัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาใหม่ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารงานอนามัย ครูอนามัย ผู้ปกครองนักเรียน หรือชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมพลศึกษา (2536) *โครงการสุขภาพในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา

_____. (2538) *โครงการสุขภาพในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา

กรมอนามัย (2544) *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ* กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์

กระทรวงสาธารณสุข (2539) *คู่มือปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข* นนทบุรี กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

กันยา กาญจนบุรานนท์ (2537) "อนามัยโรงเรียน" ใน *เอกสารการสอนวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณสุข* หน้า 8 – 15 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กิตติศักดิ์ กลับดี และคณะ (2536) "การศึกษาเปรียบเทียบภาวะสุขภาพและพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนที่มีระดับบริการอนามัยโรงเรียนแตกต่างกัน" กรุงเทพมหานคร กองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

จรินทร์ เทศวานิช และ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536) *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา* หน่วยที่ 10 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จรินทร์ ธานีรัตน์ (2529) *อนามัยส่วนบุคคล* กรุงเทพมหานคร โอเอสพรินติ้ง

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2541) *การบริการสุขภาพในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2540) "การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหารครูประจำชั้น และครูอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดารณี เกตุอุไร (2531) "การเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการบริหารโครงการสุขภาพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตวงพร โต๊ะนาค (2533) "บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2531) *หลักและการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร อักษรบัณฑิต

ธรีวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534) *การบริหารกิจการนักเรียน* กรุงเทพมหานคร โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2522) *การบริหารกิจการนักเรียน* ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิภา มนูญปิจุ และ วสันต์ ศิลปะสุวรรณ (2520) *งานอนามัยโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาสุขศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประมวล เสนาฤทธิ์ (2526) *การวางแผนและการจัดการทางการศึกษา* กรุงเทพมหานคร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประสิทธิ์ สาระสันต์ (2536) "การบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) *การบริหารงานวิชาการ* กรุงเทพมหานคร ศูนย์สื่อเสริม

พรณี พันมา (2540) "การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฟอง เกิดแก้ว (2517) *โครงการสุขภาพในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช

มยุเรศ พูลศิริ ม.ล. (2535) "วิวัฒนาการของงานอนามัยโรงเรียน" *จุลสารอนามัยโรงเรียน* 1.1 1 (ตุลาคม 2534 - มกราคม 2535)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531) *เอกสารการสอนชุดวิชาการสาธารณสุข (Public Health)* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วราภรณ์ ศิริลักษณ์ (2544) "โครงการพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยนักเรียน ในแผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวัดหนัง สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร" กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท. หน้า 62

วิเชียร เกตุสิงห์ "ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้" *ข่าวสารวิจัยการศึกษา* (กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2538) หน้า 8 – 11

ศักดิ์ชัย บรรณสาร (2535) "การวางแผนพัฒนาสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริพร พุทธรังสี (2530) "สภาพและปัญหาการบริการสุขภาพในห้องพยาบาลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ศิริอร ขันธหัตถ์ (2531) *องค์การและการจัดการ* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต

สถาบันการจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อการเพิ่มผลผลิต (2542) *5 ส มุ่งบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ* นนทบุรี สถาบันการจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อการเพิ่มผลผลิต

สมคิด รักษาสัตย์ และ นิยดา สวัสดิวงศ์ (2526) "การจัดบริการอนามัยและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).

สมบูรณ์ พรรณาภพ (2521) *หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์บรรณกิจ

สมพงศ์ เกษมสิน (2523) *การบริหาร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

สมศักดิ์ อัมพรต (2538) "การบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี" ปริญญานิพนธ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สายหยุด ชมานนท์ และคณะ (2521) "โครงการสุขภาพในโรงเรียน"

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) *คู่มือครูอนามัยโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม (2542) *คู่มืออนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

สุชาติ โสมประยูร (2525) *การสอนสุขศึกษา* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

_____. (2526) *การบริหารงานสาธารณสุขในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

_____. (2526) *การบริหารสุขศึกษาในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

สุนันท์ เจียรกุล (2535) "สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุทัย บุญประเสริฐ (2532) *การวางแผนการศึกษา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุลิต สียะวณิช และคนอื่น ๆ (ม.ป.ป) "การบริหารงานอนามัยโรงเรียน" ใน *เอกสารประกอบการเรียนการสอนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสาธารณสุข* หน่วยที่ 8 – 15 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Good Carter V. (1981). *Management : A Behavioral Approach.* Bost: Allyn and Bacon.

Griffith, Betty B and Pansy H. Whicker. (1981). "Teacher observer of Student Health Problem." *Journal of School Health.*

Griffith, James. (2000). "School Climate as Group Evaluation and Group Consensus : Student and Parent Perception of the Elementary School Environment." *The Elementary School Journal* 101.

Gulick, Luter. (1973) "Notes on the Theory of Organization" In Gulick, Luther and Urwick, L. (eds.) Papers on the Science of Administrating. New York: Institute of Public Administration. Columbia University.

Kirchofer, Gregg M., James H. Price and Susan K. Telljhann (2001). "Primary Grade Teachers' knowledgeand Perception of Head Lice." *Journal of School Health.* 71, 9.

Pinckney, Carole Arnold. (1996). *Analysis of the Role Perception of School Health Nurse in Maryland between School Nurses and School Administrators.* Gearge Mason University.

WHO. (1996). *The status of school health : The WHO Expert committee on comprehensive school health education and promotion.* Geneva.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
- หนังสือเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ ...นาง นัดดา ธรรมวงศ์ผล
   สถานที่ทำงาน ...โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
   วุฒิการศึกษา ...ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน.....
   ประสบการณ์หรือความชำนาญ ...ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ ระดับ 9
   หัวหน้างานโรงเรียนวิถีพุทธ

2. ชื่อ ...นางนงนุช สุวรรณรุจิ..
   สถานที่ทำงาน ...โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
   วุฒิการศึกษา ...ครุศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา บริหารการศึกษา...
   ประสบการณ์หรือความชำนาญ ...ตำแหน่งครู ชำนาญการพิเศษ
   หัวหน้างานวิจัยในโรงเรียน

3. ชื่อ ...นางหทัยวรรณ วิชชุปัญญาพาณิชย์
   สถานที่ทำงาน ...โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี.....
   วุฒิการศึกษา ...ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา บริหารการศึกษา
   ประสบการณ์หรือความชำนาญ ...ตำแหน่งครู ชำนาญการพิเศษ
   หัวหน้างานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี

4. ชื่อ ...ว่าที่ร้อยตรี จรูญ ชัยยะ
   สถานที่ทำงาน ...โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
   วุฒิการศึกษา ...ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา บริหารการศึกษา
   ประสบการณ์หรือความชำนาญ ...ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นาง นัดดา ธรรมวงศ์ผล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย...นางอิสรา ศุขวัฒน์...นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชา...บริหารการศึกษา..... สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง...การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)...สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน...งานวิจัย.....ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางนงนุช สุวรรณรุจิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย...นางอิสรา ศุขวัฒน์...นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชา...บริหารการศึกษา..... สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง...การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)...สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน...งานวิจัย.....ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๓๔๖

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางหทัยวรรณ วิชชุปัญญาพาณิชย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย...นางอิสรา ศุขวัฒน์...นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชา...บริหารการศึกษา..... สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง...การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)...สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน...งานอนามัยโรงเรียน.....ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ว่าที่ร้อยตรี จรูญ ซัยยะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย...นางอิสรา ศุขวัฒน์...นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชา...บริหารการศึกษา..... สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง...การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์)...สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน...งานวิจัย.....ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๔๒๖

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 13 กันยายน 2550

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

เนื่องด้วย นางอิสรา ศุขวัฒน์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชา บริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชกำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจากโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สจินต์ วิศวธีรานนท์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวธีรานนท์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ขอให้ท่านตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง คำตอบของท่านเมื่อวิเคราะห์ทางสถิติแล้วจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและเป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามครั้งนี้ จะรักษาไว้เป็นความลับไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด ผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวมและกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ เพราะคำตอบทุกคำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้

3. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ คือ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา อาชีพผู้ปกครอง ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้าน การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน รวม 45 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิด ตามหลักการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ใน _ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ _ 1. ชาย

_ 2.หญิง

2. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา

_1.ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

_2.มัธยมศึกษาตอนปลาย

3. อาชีพของผู้ปกครอง

_1.รับราชการ

_2.พนักงานรัฐวิสาหกิจ

_3.ทำงานเอกชน

_4.ธุรกิจส่วนตัว

_5.รับจ้างทั่วไป

4.ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้

_1-3 ปี

_3-6 ปี

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในตอนที่ 2 แต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่าองค์กร/บุคคลที่กล่าวถึง**ได้ปฏิบัติ**หรือดำเนินการเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียนไว้อย่างไร แล้วทำเครื่องหมายถูก ลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนระดับปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน					
1. มีการจัดการวางแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนร่วมกัน					
2. มีการรับผิดชอบและดำเนินการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน					
3. โรงเรียนมีการชี้แจงแนะนำด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตามได้					
4. มีการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ถูกสุขลักษณะ เช่น ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ โรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งอบายมุข เสียงรบกวน มลพิษต่าง ๆ					
5. มีการใช้และดูแลอาคารเรียนและห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
6. มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน					
7. มีการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสม เช่น มีสนามที่เล่น มีการปลูกไม้ประดับตกแต่งสถานที่					
8. มีการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น มีถังดับเพลิงตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน					

สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนระดับปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. มีการจัดสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อย่างเพียงพอ					
10. มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพน้ำดื่มน้ำใช้ ให้ สะอาด ปลอดภัย					
11. มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้ สะอาด สะดวก ปลอดภัย					
12. มีการใช้และการดูแลโรงอาหารให้ สะอาด สะดวก และ ปลอดภัย					
13. โรงเรียนนำกิจกรรม 5 ส. มาใช้อย่าง ต่อเนื่อง					
14. ผู้บริหารและครูเป็นตัวอย่างด้านสุขภาพ อนามัยที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน					
15. ผู้บริหารปีนผู้นำในการบริหารงานด้าน การจัดสิ่งแลวดล้อมภายในโรงเรียนเช่น อาคารสถานที่ สาธารณูปโภค					
16. ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลรู้จัก คิดริเริ่มพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมและ รักษา มีหลักในการจัดสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี					

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน(วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน

สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนระดับปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน					
17. มีการวางแผนงานบริการสุขภาพภายในโรงเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง					
18. โรงเรียนมีอุปกรณ์เวชภัณฑ์และยาไว้บริการนักเรียนและครูที่เจ็บป่วยอย่างเหมาะสมเพียงพอ					
19. มีการลงทะเบียนบันทึกลงในสมุดสุขภาพเมื่อนักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ					
20. โรงเรียนมีโครงการดูแลสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรประจำปี					
21. มีการปฐมพยาบาลนักเรียนและบุคลากรอย่างเหมาะสม ปลอดภัย ตามหลักการรักษาพยาบาล					
22. มีการส่งต่อนักเรียนไปสถานพยาบาลทันทีเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุร้ายแรงและติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อนำนักเรียนส่งโรงพยาบาล					
23. จัดให้มีระบบการติดต่อประสานงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและสถานพยาบาล					
24. โรงเรียนจัดให้มีระบบประกันอุบัติเหตุอย่างเหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียน					
25. นักเรียนทุกคน ทุกระดับชั้นได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น การตรวจสายตา การตรวจการได้ยิน การตรวจฟันและช่องปาก					

สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนระดับปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
26. นักเรียนได้รับการตรวจเอ็กซเรย์ปอดประจำปีทุกคน					
27. มีการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดตาม โครงการโรงเรียนสีขาว					
28. มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนอย่างเหมาะสม เช่น โครงการอาหารกลางวัน					
29. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นประจำ					
30. มีการจัดห้องพยาบาลถูกสุขลักษณะเหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข					
31. มีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงแก่นักเรียนทุกคน เพื่อประเมินเกณฑ์การพัฒนาและเจริญเติบโตของนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
32. มีการติดตาม ดูแล แก้ไข ช่วยเหลือนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน					
33. มีการติดตามผลการให้การรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม					

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน

สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนระดับปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน					
34. มีการกำหนดแผนการสอนสุขศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร					
35. ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และผู้นำด้านสุขศึกษาเป็นอย่างดี					
36. นักเรียนได้รับความรู้ด้านสุขศึกษาใหม่ ๆ และทันสมัยอยู่เสมอ					
37. โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนหรือผู้นำนักเรียนผลิตสื่อความรู้ด้วยตนเองและเผยแพร่แก่นักเรียนอื่น					
38. ครูมอบหมายให้ผู้นำนักเรียนทำกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านระบบเสียงตามสายทุกวันจันทร์และอังคาร					
39. มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
40. ครูสามารถช่วยสร้างบรรยากาศการสร้างความรู้ได้อย่างเหมาะสม					
41. ห้องเรียนสุขศึกษาจัดได้ถูกสุขลักษณะเหมาะสม ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศเหมาะสมต่อการเรียนการสอน					
42. ครูมีความสามารถส่งเสริม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรื่องสุขภาพอนามัย					
43. มีการฝึกทักษะการปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ที่ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงหรือพัฒนา

1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ มีปัญหาอย่างไร เห็นควรปรับปรุงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน มีปัญหาอย่างไร เห็นควรปรับปรุงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. สุขศึกษาในโรงเรียน มีปัญหาอย่างไร เห็นควรปรับปรุงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

ตารางการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 211)		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (n = 118)		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
1. มีการจัดการวางแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนร่วมกัน	3.72	0.71	3.64	0.72	0.933	.352
2. มีการรับผิดชอบและดำเนินการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.65	0.81	3.60	0.78	0.519	.604
3. โรงเรียนมีการชี้แจงแนะนำการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตามได้	3.80	0.78	3.56	0.87	2.528	.012
4. มีการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ถูกสุขลักษณะ เช่น ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ โรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งอบายมุข เสียงรบกวนมลพิษต่าง ๆ	3.71	0.86	3.55	0.88	1.610	.108
5. มีการใช้และดูแลอารคารเรียนและห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.87	0.84	3.73	0.87	1.413	.0159
6. มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.60	0.82	3.40	0.86	2.126	.034
7. มีการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสม เช่น มีสนามที่เล่น มีการปลูกไม้ประดับตกแต่งสถานที่	3.82	0.94	3.55	0.96	2.475	.014
8. มีการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น มีถังดับเพลิงตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน	4.03	0.87	3.75	0.92	2.697	.007
9. มีการจัดสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อย่างเพียงพอ	3.76	0.90	3.63	0.96	1.237	.217
10. มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพน้ำดื่มน้ำใช้ให้สะอาดปลอดภัย	3.59	0.98	3.63	1.07	2.024	.044
11. มีการใช้และดูแลห้องน้ำห้องส้วมให้สะอาด สะดวก ปลอดภัย	3.38	1.10	3.22	1.08	1.265	0.207

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 211)		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (n = 118)		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
12. มีการใช้และการดูแลโรงอาหารให้สะอาดสะดวกและปลอดภัย	3.59	0.89	3.37	0.89	2.093	.37
13. โรงเรียนนำกิจกรรม 5 ส. มาใช้อย่างต่อเนื่อง	3.65	0.87	3.49	0.88	1.577	.116
14. ผู้บริหารและครูเป็นตัวอย่างด้านสุขภาพอนามัยที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน	3.77	0.86	3.74	0.82	0.313	.754
15. ผู้บริหารเป็นผู้นำในการบริหารงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเช่น อาคารสถานที่สาธารณูปโภค	3.83	0.81	3.57	0.85	2.757	.006
16. ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลรู้จักคิดริเริ่มพัฒนาปรับปรุง ซ่อมแซมและรักษามีหลักในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี	3.95	0.86	3.72	0.82	2.402	.017
รวม	**3.73**	**0.51**	**3.55**	**0.51**	**3.021**	**.003**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันคือข้อ 3, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 16 โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 211)		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (n = 118)		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
17. มีการวางแผนงานบริการสุขภาพภายในโรงเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง	4.03	0.71	3.77	0.89	3.093	.003
18. โรงเรียนมีอุปกรณ์เวชภัณฑ์และยาไว้บริการนักเรียนและครูที่เจ็บป่วยอย่างเหมาะสมเพียงพอ	3.90	0.82	3.76	0.85	1.395	.164
19. มีการลงทะเบียนบันทึกลงในสมุดสุขภาพเมื่อนักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ	3.99	0.87	3.90	0.78	0.908	.365
20. โรงเรียนมีโครงการดูแลสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรประจำปี	4.07	0.84	3.86	0.91	2.121	.035
21. มีการปฐมพยาบาลนักเรียนและบุคลากรอย่างเหมาะสม ปลอดภัยตามหลักการรักษาพยาบาล	3.98	0.80	3.87	0.78	1.134	.258
22. มีการส่งต่อนักเรียนไปสถานพยาบาลทันทีเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุร้ายแรงและติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อนำนักเรียนส่งโรงพยาบาล	4.05	0.81	3.93	0.88	1.244	.214
23. จัดให้มีระบบการติดต่อประสานงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและสถานพยาบาล	3.84	0.78	3.70	0.91	1.472	.142
24. โรงเรียนจัดให้มีระบบประกันอุบัติเหตุอย่างเหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียน	3.90	0.89	3.90	0.84	0.022	.983
25. นักเรียนทุกคนทุกระดับชั้นได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น การตรวจสายตา การตรวจการได้ยิน การตรวจฟันและช่องปาก	4.18	0.79	4.13	0.80	0.527	.599

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 211)		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (n = 118)		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
26. นักเรียนได้รับการตรวจเอ็กซเรย์ปอดประจำปีทุกคน	4.13	0.86	4.13	0.83	0.057	.955
27. มีการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดตามโครงการโรงเรียนสีขาว	4.23	0.88	4.07	0.91	1.556	.121
28. มีการจัดส่งเสริมกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนอย่างเหมาะสม เช่น โครงการอาหารกลางวัน	3.85	0.90	3.96	0.81	-1.046	.296
29. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นประจำ	3.42	1.01	3.58	2.87	-0.709	.479
30. มีการจัดห้องพยาบาลถูกสุขลักษณะเหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข	3.92	0.78	3.77	0.85	1.600	.111
31. มีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงแก่นักเรียนทุกคน เพื่อประเมินเกณฑ์การพัฒนาและเจริญเติบโตของนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	4.03	0.86	3.87	0.97	1.541	.124
32. มีการติดตามดูและแก้ไขช่วยเหลือนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน	3.69	0.92	3.45	0.14	2.054	.054
33. มีการติดตามผลการให้ การรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม	3.85	0.84	3.73	0.93	1.188	.249
รวม	**3.94**	**0.05**	**3.85**	**0.57**	**1.629**	**.104**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่า ทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นกิจกรรมข้อ 1และข้อ4 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ1 .05 โดยข้อที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันมากที่สุด คือข้อ 17มีการวางแผนงานบริการสุขภาพภายในโรงเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง รองลงมาคือข้อ 20. โรงเรียนมีโครงการดูแลสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรประจำปี (t = .003 และ.035)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน จำแนกรายข้อ

สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 211)		นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (n = 118)		t-value	Sig.
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D		
34. มีการกำหนดแผนการสอนสุขศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร	3.93	0.82	3.86	0.75	0.799	.425
35. ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และผู้นำด้านสุขศึกษาเป็นอย่างดี	3.97	0.83	3.88	0.81	0.956	.340
36. นักเรียนได้รับความรู้ด้านสุขศึกษาใหม่ๆและทันสมัยอยู่เสมอ	3.85	0.83	3.87	0.84	-0.206	.837
37. โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนหรือผู้นำนักเรียนผลิตสื่อความรู้ด้วยตนเองและเผยแพร่แก่นักเรียนอื่น	3.83	0.82	3.75	0.84	0.841	.401
38. ครูมอบหมายให้นักเรียนผู้นำทำกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านระบบเสียงตามสายทุกวันจันทร์และอังคาร	3.59	0.96	3.59	0.95	0.051	.960
39. มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.80	0.87	3.75	0.89	0.549	.583
40. ครูสามารถสร้างบรรยากาศการสร้างความรู้ได้อย่างเหมาะสม	3.81	0.81	3.80	0.81	0.194	.882
41. ห้องเรียนสุขศึกษาจัดได้ถูก	3.79	0.87	3.61	0.87	1.773	.077
42. ครูมีความสามารถส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรื่องสุขภาพอนามัย	3.85	0.84	3.95	0.80	-1.019	.309
43. มีการฝึกทักษะการปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย	3.77	0.88	3.80	0.88	-0.238	.812
44. นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพภายหลังที่ได้รับความรู้ด้านสุขศึกษา	3.88	0.85	3.76	0.81	1.188	.236
45. นักเรียนสามารถนำความรู้ด้านสุขศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.98	0.89	3.99	0.86	-0.105	.916
รวม	**3.83**	**0.54**	**3.80**	**0.52**	**0.607**	**.544**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ด้านการจัดสุขศึกษาในโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน